FRA MIT EGET HJEM

Indledning.

FREMMEDE synes, at Bregninge Sogn er grimt og kedelig, og dog rummer Sognet og dets tilgrændsende Egne den mest storslaaede og forskelligartede Natur, man kan tænke sig.

Mod Øst Skarridsøen med den vidunderlige Udsigt over Søen oppe fra Birkenæs Skovridergaard. Den dejlige Skovdal, der strækker sig henimod Øresø Mølle, skal helst sees om Foraaret, naar Vandet rigtigt bruser og fosser i Aamoseaaen og i Skarridsøens Afløb, naar Engene er fulde af Engkabbelejer og Forglemmigejer og Kœrne gaar oppe paa de høje Bakker og gumler i sig af det grønne Græs. Lidt længere fremme gaar en stor Faareflok mellem enkelte fritstaaende Træer, nogle af dem har lejret sig paa en gammel Kæmpehøj.

Men inde i Skoven blomstrer de hvide Anemoner mellem duftende Bukkar, medens Skovduen kurrer i de høje Træer.

Henne ved Vandmøllen falder Skovsøens Vand skummende og larmende ned over Møllehjulet, der drejer sig tungt og adstadigt, medens Træværket knirker og knager inde i den gamle Mølle fra Valdemarernes Tid.

Foran er de høje maleriske Bjergsted Bakker, der stejlt og svimlende hæver sig op af det flade Land. Der er dybe Slugter, stejle Skrænter og Stengærder, der om Efteraaret vrimler med store, blaa Slaaen og røde

Hyben. Pludselig begynder Bjergsted lille Kirkeklokke ganske undseligt at ringe, Ding Dang, Ding Dang, og den store Klokke nede fra Bregninge svarer med dybe Malmtoner, Ding Dang, Ding Dang.

Et af de ejendommeligste Steder i Sognet er Skoven ude i den inddæmmede Del af Saltbæk Vig. Langt, uendelig langt borte fra Menneskene forekommer det een at være. Ikke en Lyd høres. Solen bager ned, de gule Evighedsblomster har en egen krydret Duft, der minder om ens Barndom, om Besøg hos Bedstemoder, der havde Evighedsblomster i gammeldags Vaser paa Dragkisten. Den sorte Snog glider lydløst gennem Græsset; faar den Øje paa noget, den er bange for, rejser den det lille Hoved med de kloge Øjne, Tungen spiller i Munden paa den, og i denne Forsvarsmundering glider den gennem Græsset i sære Bugtninger, til den naar den mørkeblaa Ferskvandssø; der forsvinder den paa Jagt og Kærlighedseventyr.

Da lyder der en underlig Susen, og se, henne fra Rørene kommer ti, tolv, nej fjorten vilde Svaner brusende hen over det mørkeblaa Vand, de hæver sig langsomt op, Vanddraaberne, der falder fra dem, glimrer som Diamanter. Højere og højere hæver de sig, da, lige med ét, tager de Sigte mod Vest. Hvorhen?

Vinden suser ganske svagt i Sivene, det lyder som en Hvisken. Vinden hvisker altid noget, den véd saa meget og er saa sladderagtig, men endnu har den ikke fortalt os Livets store Hemmelighed: Hvorfor?

Ogsaa paa Vesterlyngen er man udenfor Civilisationen — det moderne Menneskes Slaveri —. Der kan man gaa i timevis uden at træffe Mennesket, dette Verdens grummeste Udyr. Dér blomstrer Lyngen, saa langt Øjet naaer, blomstrer mellem Sandpletter og Enebærbuske, Viben flyver skrigende omkring, slaar ned

Runddysse paa Vesterlyngen ved Sejerøbugten. Tegning af Albert Thomsen.

snart her, snart dér for at bilde Vandreren ind, at den har Rede alle andre Steder end det rette.

Mod Sydøst ligger Højdedraget ved Eskebjerg, hvorpaa de mange Kæmpehøje. Mod Nordøst Vejrhøjshøjden. Ret i Nord langs hele Lyngen ligger Sejerøbugten, blaa og stille, derude sees i det fjerne Sejerø, hvis eneste Kirkeklokke Svenskerne tog i Svenskekrigen, men den lille tro Klokke trivedes ikke i Fjendelandet, den ringede Dag og Nat af Længsel efter dens lille Ø, og tilslut blev Svenskerne, der ikke kunde udholde den evindelige Klokkeklang, nødt til at sende den tilbage til Øen. Da tav Klokken, men frydede sig i sit Indre.

Nexelø ligger høj og stejl med gule Agre mellem grønne Marker. Paa dens østre Side, fra hvis Top man har en af de skønneste Udsigter i Danmark, ligger den mystiske Trolddal.

Vesterlyngens Strand har ikke sin Lige paa Sjælland, den minder om den jydske, men har ikke dens Barsk-

hed. At ligge oppe under de vilde Roser en solvarm Sommerdag i den storslaaede Ensomhed, der er derude, det er Lægedom for det civilisationstrætte, evigt jagende, nervøse og forpinte Menneske. Der træffes kun en forskræmt Hare eller Agerhøne, der altid flyver op med saadan Brask og Bram, at man skulde tro, det var en Jordemoder af den gode gammeldags Slags, der skulde ud i Praksis. Derude paa Lyngen ligger de mange Kæmpegrave og Tingstedet, dér snoer „den onde Bæk" sig i ufattelige Krumninger, indtil den endelig gør det af med sig selv ved at glide i Havet.

Gaar man fra Vesterlyngen op til Alleshave med de fede Bøndergaarde, der allesammen ligger lige midt i Lodden, kommer man ind paa en lille Markvej, der i Zigzag snoer sig mellem bølgende Hvedemarker med røde Valmuer, der ligesom gløder ved Tanken om det nære Naboskab med Kornblomsten. Har man en Højsommerdag gaaet der blot én Gang, glemmer man det aldrig. Medens man gaar der, høres der ikke en Lyd, kun naar man kommer nær Stranden, der beskyller den nordre Side, høres Vandets Skvulp — den evige Lyd. — Lægger man sig paa Ryggen blandt de gule Agre, seer man kun den blaa Himmel, hvor Lærkerne synger omkap. Hvad er det egentlig, de synger? bestandigt nyt, men er der en Strofe, de særlig finder Behag i, gentager de den — undertiden varieret. Da glemmes den larmende Verden.

Vores Egn er heldigvis uopdaget af de alt ødelæggende Københavnere med deres Civilisation og Kultur, deres flirtende Ungdom og Strandvejscyklister.

Vend tilbage til Naturen! Her er Stedet. Endnu er der lidt af det gode gamle tilbage. Endnu holder man de gamle Traditioner i Hævd. Ingen begynder paa noget vigtigt en Mandag. Nisserne faar endnu deres Jule-

grød med Smørhul og Sølvske, og Troldene lever Gudskelov i godt Nabo- og Venskabsforhold med Bakkefjerne. Paa de mørke Veje seer de synske sære natlige Ligtog, medens Spøgelseshunden sniger sig langs Hegn og Gærder. Den mystiske Dæmon, der huserer blandt Sognets Præster og enten driver dem derfra eller kræver deres eller deres Kæres Liv, regerer stadigt videre. Den spotter al Civilisation og Oplysning, og hver Gang der kommer en ny Præst, strækker den Knokkelhaanden ud og kræver *sit* Offer.

I Stormosen brygger Mosekonen, hun véd nok, hvad hun gør. Hun hyller hele Mosen ind i Taage, saa det taabelige Menneskebarn ikke kan se al den Lystighed og Leg, der drives af Lygtemænd og Elverpiger paa hendes Enemærker.

Een Gang om Aaret faar hun stort Besøg, da kommer Kong Valdemar ridende henover den gyngende Mosegrund med Jægere, Falkedrenge og halsende Hunde, da kukker Gøgen, og Uglen tuder for at bortlede Menneskenes Opmærksomhed, thi Mørket har sit eget Liv, og alle Mørkets Magter staar sammen.

* * *

Her i denne ejendommelige Natur, rig paa sælsomme Minder, ligger vort Hjem „Torpelund".

Gaardens Historie og Livet dér.

I Oldtiden var Saltbæk Vig et stort Vand, der gik omtrent ind til Aunsøe. Af dette er nu kun Bregninge Aa tilbage, men den flade Engbund, der nogle hundrede Alen bred begrænses paa begge Sider af mægtige Brinker, lader formode, at et bredere Vand har haft sit Spillerum her, og man har ogsaa ved at grave i Engen

fundet Rester af et saakaldt Havskib, der tyder paa Sejlads for større Fartøjer.[1]

Efter Sagnet skulde Kongerne Chr. 3., Fr. 2., Chr. 4 og Fr. 3, naar de opholdt sig paa Aunsøegaard („Aunsøehuus") for Jagtens Skyld, have faret paa Bregninge Aa til Kallundborg.[2] Ifølge et gammelt Sagn, jeg hørte som Barn, skal Valdemar den I efter Kongemordet i Roskilde være flygtet ned paa Sæbygaard til Esbern Snare og derfra være fulgt med ham gennem de øde Skovstrækninger langs Hallebyaaen op til Aunsøe og Viskinge. Hos en Fisker i Smakkerup, der den Gang var et Fiskerleje, fik Esbern Snare den Baad, med hvilken Valdemar I lykkelig naaede over til Jylland. Der er ikke Tvivl om, at det „Vikinga Vad" eller „Vikingavat", som Knytlinga Saga betegner som Stedet, hvor Esbern Snare og Valdemar I fik Baaden, er Viskinge Vad eller Vejle. Historieskriveren Suhm har sikkert ikke vidst, at der laa en By af det Navn ved Saltbæk Vig, siden han har kunnet tro, at der dermed mentes Hærvig ved Kallundborg. Viskinge Kirketaarn har før været hvidt og brugtes i gamle Dage som Sømærke af Sejlerne i Saltbæk Vig.

Under Krigen med Engelskmændene 1807—14 var Saltbæk Vig et Tilflugtssted for Kystfarere, og Overfarten til Samsø og Jylland skete herfra, naar der var fjendtlige Krydsere i Farvandet.[3] En Overgang laa „Engelskmanden" norden for Alleshave og passede paa nogle Priser, der havde søgt Tilflugt i Vigen. Naar der blev skudt efter Priserne, kunde det hænde, at Kuglerne tog en fejl Retning. Saaledes kom der en Dag en Kanonkugle og ramte Peder Severinsens Port, dog uden at gøre Skade.

[1] Both: Kongeriget Danmark I S. 105.
[2] Dr. H. F. J. Estrup: »Tygestrup som det var og som det er« S. 8.
[3] H. V. Clausen: Fra Holbæk Amt.

Oppe paa Robbehøv (Alleshaves højeste Punkt, 19 m), blev der hejst advarende Signaler til Priserne inde i Vigen og til Vagtmandskabet. Naar Englænderne saa det, skød de derop med Kanoner, Kuglerne gjorde imidlertid ingen Skade, og Beboerne samlede dem op og brugte dem til at male Klipfiskesennop med.

Saltbæk Vig afsatte lidt Østen for „Kaltredgaarden" en Bugt, der gik mod Nord, og som dækkede den nuværende „Storemose"s Flade. Denne Bugt endte oppe paa vores Jord. Graver man ned under Mulden, findes Strandsand, Skaller m. m. Her har i Stenalderen sikkert været en Boplads, thi naar en bestemt Ager plojes, findes der altid forarbejdede Stenredskaber. Et Sted fandtes 6 kæmpemæssige Økser, der laa i Række ved Siden af hinanden. Paa et andet Sted i Nærheden laa Side om Side en meget smukt forarbejdet Stridsøkse og en almindelig Økse. I enkelte Fund er der fundet en Stendolk, en stor, smuk Økse samt flere store Økser, Magen til de seks. Fader mente, at Marken havde nok været et „Offersted", et Sted, hvor man henlagde Gaver til Guderne. Grave er der ikke, og en systematisk Undersøgelse med Gravning o. s. v. har aldrig bragt noget for Dagen.

Saltbæk Vig sendte endnu en Bugt mod Øst, nemlig Arnakkebugten. Den gik over Landevejen ved Mejeriet, fulgte hovedsagelig „Hovedgrøften"s Løb og gik omtrent op til „Blaurbjerggaarden"s Jord. Inde i det inderste af denne Bugt videde den sig lidt ud paa „Torpelund"s Jord (ved Broen der fører Eskebjergvejen over Hovedgrøften) og gik mod Syd. Fra denne Bugt og til Storemosebugten var kun et smalt Stykke, og det var i gamle Dage den eneste landfaste Adgang til Kaltred og den Del af Torpe, der ligger udenfor „Byen". Jorderne var den Gang, som nu, sandede og

daarlige. Den totale Mangel paa Gravhøje og Fund viser, at de var ikke beboet i Oldtiden. Kun inde paa Torpelunds Jord ved den heldige Beliggenhed mellem de to Vande, boede der Stenalderfolk.

Ved Korsvejen lidt Vesten for Torpelund laa der ved Smedien to Langdysser, een paa hver sin Side af Vejen, der gaar til Værslev. De laa paa en lille Høj, der hed „Lovhøj", og saaledes har den vel heddet, lige siden der i gamle Dage blev lavet Love paa den og Forbryderne dømt. Østen for Gaarden ligger „Galgebakken", og der blev de dømte Forbrydere henrettet. Norden for Gaarden ligger „Barnet"[1], Bakken er nu beplantet med Graner. I denne Bakke fandtes en Grav, der var sat af smaa runde Sten, og i denne fandtes der en Broncesynaal og en Bronceknap.

Mellem Lovhøj og Gaarden ligger, lige op til Landevejens søndre Side, en lille Højde, der blev gravet ud, da jeg var Barn. Der var i denne, saavel som i den et Par hundrede Alen sydligere liggende Højde, kun to store, stensatte Grave, men der var ingen Redskaber. Nede i det lave paa den nordre Side af Eskebjergvejen var der ogsaa en Dysse paa omtrent flad Jord. Heller ikke i denne fandtes der noget, til trods for Faders meget omhyggelige Undersøgelser. (Al den Jord, der var i Gravene, blev rystet gennem et Sold).

I Lavden paa den søndre Side af Eskebjergvejen, der hvor den omtalte Havbugt var, fandtes der ved Dræningsgravning i den tørveagtige Jord Hovedskaller, Kæber, Flintredskaber m. m. Da mine Forældre kom hertil, var dette Areal oversvømmet med Vand, hist og her stod et enkelt Træ, lidt længere Øst paa var der en lille Højde, der af de gamle kaldtes: Jens Jensens Holm, et Bevis paa, hvor højt Vandet i Virkeligheden er gaaet

[1] I Vallekilde Sogn ligger en Bakke af samme Navn.

op. Vejen fra Eskebjerg til Værslev gik i gamle Dage cirka 50 Alen længere vestpaa over Hovedgrøften, den gik da ikke, som nu, vesten, men østen om Torpelund.

Øst og Nordøst for Torpelund ligger fire store Bakker. Den ene ligger paa Gaardejer P. Nielsens Jord og hedder „Blaurbjerg". Den anden Sydvest for Eskebjerg paa Gaardejer Anders Sørensens. Den tredie og største er Eskebjerg Bakke. Den hed tidligere „Bavnen", fordi der i Ufredstider blev tændt Advarselsblus paa den. Den fjerde og sidste Bakke ligger paa „Højgaard"s Jord og kaldes „Brandhøj".[1]

I gamle Dage havde disse fire Bakker helt andre Navne. De hed da i ovenstaaende Rækkefølge: „Poppelrine", „Poppelranse", „Kallemigstandse" og „Klodsmand".[2]

Sognet har været tæt befolket i Stenalderen, idet der har kunnet paavises ikke mindre end 150 Kæmpehøje.

*

Mine Forældre ankom til Torpelund den 7de Juni 1865 — Dagen efter Bryllupet i Sandby. Den tidligere Ejer, som Fader havde købt Gaarden af, havde solgt den for at der skulde være cirka 100 Tdr. Land til Gaarden, men, som det ved Opmaaling mange Aar efter viste sig, var der knap 90. Manden havde ganske simpelt snydt Fader de 10 Tdr. Ld. fra. Han havde ogsaa fjernet alt, hvad der havde den mindste Værdi, selv Sømmene var trukket ud af Væggene. Da han ogsaa vilde tage Kosten, satte hans Kone sig imod det: „Der

[1] Nu er der bygget Vandværksbeholder ovenpaa den smukke Høj. Det burde forbydes ved Lov at lave Vandværksbeholdere ovenpaa Kæmpehøjene. noget, der finder Sted i stedse større og større Antal.

[2] Alle disse Bakkenavne skyldes den gamle Marie Lars Jensens, hvis Forfædre har været knyttet til Torpelund siden 1801, da Gaarden blev udskiftet. Hun fortalte, at Bakkerne altid havde heddet saaledes, men at Folk nu var blevet for moderne til at kalde dem ved de gamle »hedenske« Navne.

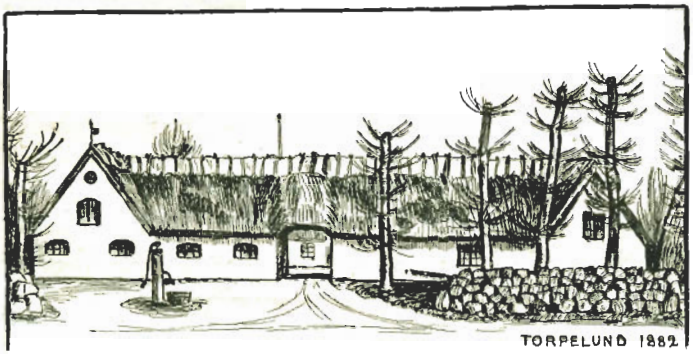

Tegning af Ove Rützou.

skal dog idetmindste være en Kost til den ny Kone". Med Kvægbesætningen var det ikke bedre bevendt, den var angrebet af Lungesygdomme — og hvad hjalp saa alt dette ham, han endte dog i den yderste Fattigdom.

Gaarden var bygget 1801, efter Udskiftningen. Før denne laa den inde i Torpe. Stuehuset var ligesom gravet i Jorden og laa saa lavt, at man traadte et Trin ned, naar man gik ind ad Gangdøren. Naar det regnede stærkt, var der en vis Ængstelse for, at Vandet ude fra Gaarden skulde trænge ind i Gangen, og i lange Tider kunde der staa saa meget Vand i Kælderen, at Moder og Pigerne kun kunde færdes dernede ved Hjælp af nogle Brædder, som de sejlede omkring paa. Der var uhyggeligt dernede, halvmørkt var der, og i Krogene listede Firbenene omkring. Kom der nogen derned og forstyrrede Stilheden, lød der en hel Mængde Plask omkring i Vandet; det var Frøerne, der stak tilsøs.

Lejligheden var kun lille. To Stuer samt Forældrenes Soveværelse og Barnekammeret, det var det hele, jo, saa var der et Gæstekammer, men det taltes ikke med, da det „spøgede" der. De Gæster, der laa i det afsides Værelse, var ikke glade, for der var nu „noget",

og de har sikkert mindedes nogle „Gæstekammerhistorier", der var meget paa Tale den Gang.

I Dagligstuen, der ogsaa var Spisestue, bestod Møblerne af en gammel gul Ahornssofa, hvis Endestykker bestod af Tremmer, et gultmalet Fyrretræsbord, en Skrivepult, Hjørneskab, Tørvekasse, Kommode og et Par Stole ved Bordet. Paa Væggene var der to „Stykker", forestillende Fr. d. 7 underskriver Grundloven, og den oldenborgske Kongerække. Over Sofaen, paa Pillen mellem Vinduerne, et højt Mahognispejl med gul Indlægning. Pibebrædt med Faders mange Piber, hvoriblandt en (med et Skovlandskab paa Hovedet, hvor man saa en Jæger nedlægge en Kronhjort), var den fineste og Faders Yndlingspibe. Paa den anden Side Døren var et af de lange Barometre, der kunde vise „Jordskælv" og „Lissabon 1755".

I Øverstestuen var Klaver, Sofa, Bord, Mahognisekretair, Rørstol, Blomsterbord, Nodereol og Mahognispillebord samt de gamle smaa Stole, der er over 100 Aar.

Der var ikke megen Komfort, og dog var der, det syntes ihvertfald vi, der er opvokset der, meget hyggeligt. Hvad gjorde vel det, at der lød et Plask i vores Mad, naar vi sad og spiste til Middag, og det saa viste sig at være en tyk, fed, tommelang Træorm, der var faldet ned fra Bjælken ligeover, eller at der lod et Brag, efterfulgt af et Vræl, og man da saa et Ben, iført blaagtig Strømpe med hvid Taa og Hæl komme ned gennem Loftet, det var jo kun Karlen Peder Sørn, der ved at gaa hen over Loftet med en Tønde Sæd var traadt igennem de skrøbelige Brædder.

I Udlængerne var det paa ingen Maade bedre. Væggene var daarlige. Have var der ikke noget af, kun en lille Tørvegrav og nogle Asketræer. Med Jorden var

det heller ikke bedre bevendt. Paa de højere beliggende Jorder svedes Sæden for det meste af hvert Aar, og paa de lavere stod der Vand.

Jorden var saa daarlig, at der kun høstedes et Neg paa en Skaar fra Gaarden til Korsvejen.

„Da vi kom herud", siger Moder, „var Din Fader meget ked af, at vi skulde bo her, det var et daarligt Bytte, sagde han. Jeg selv var ikke ked af det, da jeg ikke brød mig om Sandby og aldrig har brudt mig om den."

Der var nok at tage fat paa for Fader. Han gav sig straks til at nivellere og draine alle de lavere Jorder, og dette førte igen andre Arbejder med sig, saasom at fylde de store brede Grøfter eller køre Grus paa Mosearealerne (alene en Vinter blev der kørt 1363 Læs Grus og Mergel paa Mosen). Disse Opfyldningsarbejder gentoges Aar efter Aar, det kostede meget Arbejde og mange Penge, men der indvandtes ogsaa til Agerbrug store Stykker af sur, svovlet og ufrugtbar Jord. Den øvrige Jord forbedrede Fader ved at paaføre den store Mængder Gødning, og i den absolut sandede og uforbederlige Jord saaede han Lucerne (som iøvrigt Lars Hansen i Alleshave har Æren af at have indført i Sognet). Nogle af de andre Gaardmænd lo ad Fader og sagde: „Lucerne, ja den ser smænd pænn nok ud, men der er bare ingen Næringsværdi i den".

Da Fader havde gjort Gaardens Bygninger istand og faaet Markerne i gødningskraftig og kultiveret Stand, tog han fat paa Haven. Han vilde saa gerne have en stor Have, der kunde erstatte ham Skovene ved Jyderup, som han savnede saa meget.

Rundt om Tørvegraven blev der afgravet Masser af Læs Jord, derved fremkom der en ret stor Dam, og ude i den blev der lavet en Ø, hvortil en Bro førte. Hvid-

tjørn, Rødtjørn, Syrener, Sneboller og Guldregn spejlede sig i Vandet og langs med alle Gangene i den omtrent 2 Tdr. Ld. store Have var der højstammede Roser. Der var alle de sjældneste Træer og Buske, der var til at faa, de blev hentet paa Skibsbroen i Holbæk og var vistnok indforskrevet fra Udlandet af den meget dygtige Gartner, der anlagde Haven.

Fra Torpelunds Have (i Halvfemserne). Tegning af Marie Olsen.

Da Haven endelig var færdig, var den ogsaa smuk, men der var selvfølgelig dem, der var gale over det store Arbejde, der var nedlagt deri, det lignede ikke noget med saadan en Have til en slet og ret almindelig Bondegaard.

Landmand i Ordets bogstaveligste Forstand var Fader ikke. Det er man ikke med hans Interesser. Han elskede Jagt, og da han omtrent var den eneste Jæger paa Egnen, havde han Tilladelse til at gaa overalt. Følgen var, at han næsten altid var paa Jagt, og da han tilfulde kendte Vildtets Færden og Levemaade, vidste

han ogsaa, hvor han skulde opsøge det, og hans Skud fejlede aldrig.

Fader interesserede sig dog mest for Musik. Da mine Søstre var en fem—seks Aar, anskaffede Fader sig et Klaver og lod dem lære at spille, og han fik snart lært dem at accompagnere til de gamle Danse. Hans Forraad af disse var uudtømmeligt, og han havde en

Fader (c. 1880).

Moder (c. 1880).

saa blændende Hukommelse, at han spillede dem alle udenad, saaledes som han havde lært dem af sin Fader og saa fremdeles lige tilbage til Tipoldefader Jørgen Rasmussen i Torbenfeldt (1765). I de sidste Par Aar har min Søster Christiane og jeg skrevet over 1000 af disse gamle Danse op, et Resultat, som vi ikke kunde have naaet uden Moder, der har husket Dansene saa godt, at hun har kunnet synge dem for os.

Efterhaanden som Søstrene, særlig Christiane, voksede op og kunde magte større Opgaver, begyndte Fader at spille Sonater, og af dem holdt han mest af Beethovens og Kuhlaus.

Da mine Søstre rejste til København, spillede Fader med Fruerne paa Omegnens Herregaarde. Han holdt mest af at spille med den talentfulde og gennemmusikalske Fru Lange paa Løjtvedgaarden.

I Sommerferierne havde mine Søskende deres Musikvenner og Bekendte med herude. Det var noget, Fader kunde lide, for saa spillede de Sonater o. s. v. om Dagen og om Aftenen Whist. Af alle dem, der kom, holdt Fader mest af Kammermusikus Peder Møller, der indtog lige saa meget ved sit jævne og ligefremme Væsen som ved sit fuldendte Spil.

Her er en Fortegnelse over en Del af Faders Noder, de giver, omend kun ufuldkomment, en Art Overblik over Udviklingen i en vestsjællandsk Bondes Spil, samt hvorvidt han var naaet uden nogen som helst Uddannelse.

Bendel: Liebegruss.
» Gute Nacht.
» Souvenir d'Hongrie.
F. David: Op. 30 Nr. 1. Scherzo.
» — » 2. Erinnerung.
» — » 3. Mazurka.
» — » 4. Tanz.
» — » 5. Kinderlied.
» — » 6. Capriccio.
Anton Rée: Souvenir d'Haydn.
Straus Album — Dansene.
Jansa: Der junge Opernfreund.
Verdi: Der Troubadur. (Potpourri für Violin und Piano von Ferd. Gumbert).
Gounod: Faust. (Potpourri von H. Mendel).
H. Wieniawski: Andante. (Op. 7).
Franz Schubert: Duos pour Piano et Violon. Vol. II. Op. 159, 160–162.
Fr. Kuhlau: Trois Duos Brillants Violine et Piano Op. 110 Nr. I, II, III.
Haydn: Sonaten für Pianoforte und Violine (v. F. David). 8 Sonater.
C. M. von Weber: Sonaten für Pianoforte und Violine (v. F. David). 6 Sonater.
Schubert: Sonates et Rondeau brillant pour Piano et Violon. Op. 70. Sonate D-Dur, A-Mol og G-Mol.
Fr. Kuhlau: Sonata. Op. 33.
Mozart: Larghetto.
» Adagio.
» Symfonie. G-Mol, D-Dur, Es-Dur, C-Dur. (Klassische Simfonien und Kammermusik für Piano und Violine übertragen von Fried. Hermann).

Mozart: Quartette I D-Mol II, III.
» Quintett I G-Mol, II D-Dur, III A-Dur. (Für Clavier und Violine arr. Fried. Hermann).
Mozart: 18 Sonates pour Piano & Violons.
Beethoven: Op. 20. Septett.
» 10 Sonaten für Piano und Violine. (Ferd. David).
» Quartette. Op. 18 Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6 für Clavier und Violine arr. von Fried Hermann.

Fader havde mange Bøger, og han læste meget. Han interesserede sig mest for Biografi, Danmarks og Verdenshistorie (specielt Napoleonslitteratur).

Han satte alt for stor Pris paa at være en fri Mand med Jagt, Læsning og Musik, til at han skulde bryde sig om offentlige Hverv. En Gang skulde han være Sognefoged. Herredsfogden og flere andre var herude fra Kallundborg, men Fader vilde ikke og spillede en hel Komedie, lod, som om han ikke kunde skrive, og da han tilslut skulde skrive sit Navn under et eller andet, blev det „med paaholden Pen". Herredsfogeden forstod godt Faders Standpunkt og morede sig kosteligt. Fader blev saa fri, og der var jo Hundreder af Hænder om det ledige ærefulde Hverv, et Hverv (Sognefogedbestillingen), der endog en Gang blev budt op i 50 à 100 Kr. af to lige tossede embedsjagende Mænd. Saadant kan lade sig gøre i Tider, hvor hvert andet Menneske render rundt med en Sognefoged, Sogneraadsformand, Mejeriformand eller endog en lille Rigsdagsmand i Maven, alle benyttende sig af samme „Sesamnøgle", der i vore Dage er saa god til at lukke alt op og allerede har aabnet Vejen for mangen aandelig Undermaaler og Stymper, nemlig:

„At bukke for de store, naa lad gaa,
det er en Høflighed, jeg kan forstaa.
Den kan man sige skyldes Standen,
om ikke Manden.

Men lægge sig paa Maven for de smaa
og lyve dem al mulig Storhed paa,
og krybe for ved Kravlets Gunst at naa
en Formands- eller Straamandspost ved Banden
nej fy, ja lige rent ud: fy for Fanden."

Dette lille Vers af Erik Bøgh satte Fader stor Pris paa, og han citerede det ofte.

I den gamle Gaard blev der vundet en Mængde Tvist, hvoraf der blev vævet Lagenlærred. Det var mine Brødres og mit Arbejde i de lange Vinteraftener. Naar Moder havde god Tid, eller naar Fader var borte, kom hun og hjalp os, og saa vandt vi alle fire, Nøgle paa Nøgle, og Tiden gik let, thi Moder fortalte enten Historier eller sang Viser. Foruden de, der allerede er meddelt, sang Moder:

„Stine, hvad skal det betyde".
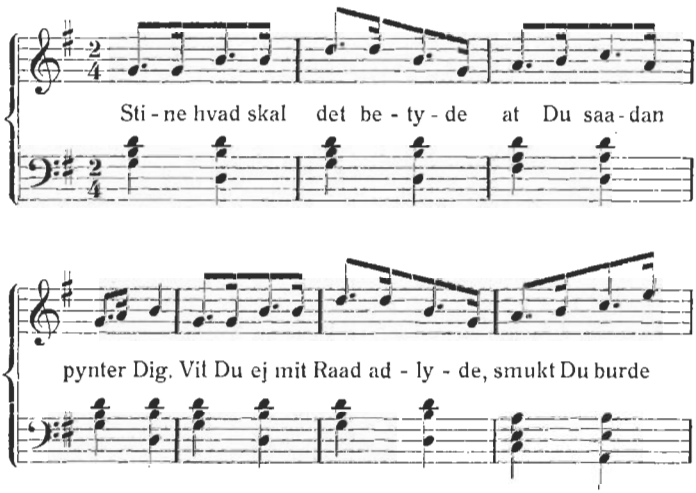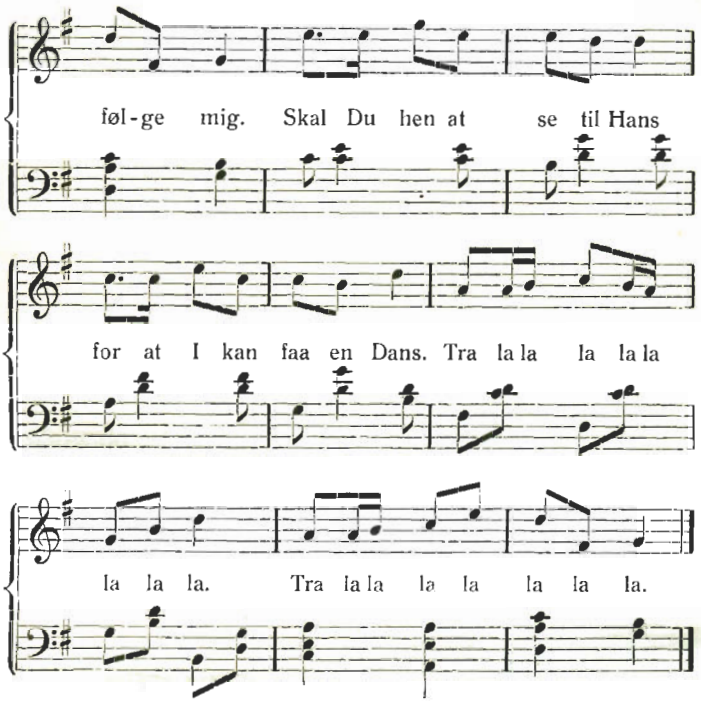
Stine gik at Mælken hente
og tillige at se sin Hans.
Og Madammen heftig skændte
over Piger, Mandfolk, Dans.
Piger se Jer her i Spejl,
Dans var altid Stines Fejl.
Tra la la la o. s. v.

Det hændte af og til, at Byens Stadsmusikant Per Tuemose, aflagde Gaarden et Besøg med sin Violin. Per boede i et af vore Huse nede i Tuemosen. Hans Kone lignede fuldstændig en Heks, lille og krumbøjet som hun var, Per Tuemose selv var rødlilla i Ansigtet. Næsen, der ustandselig dryppede ned paa Violinen, naar han spillede, var blaa. Sprang der en Streng, sattes en

Sejlgarnsstrop i forneden. Han yndede at holde oppe midt paa Buen, der var ualmindelig sort og fedtet, saa den Tone, han frembragte, var jo derefter, dertil kom, at han traadte kraftig og lydelig Takt med Træskoen. Hans Yndlingsnummer var følgende Klinkevals:

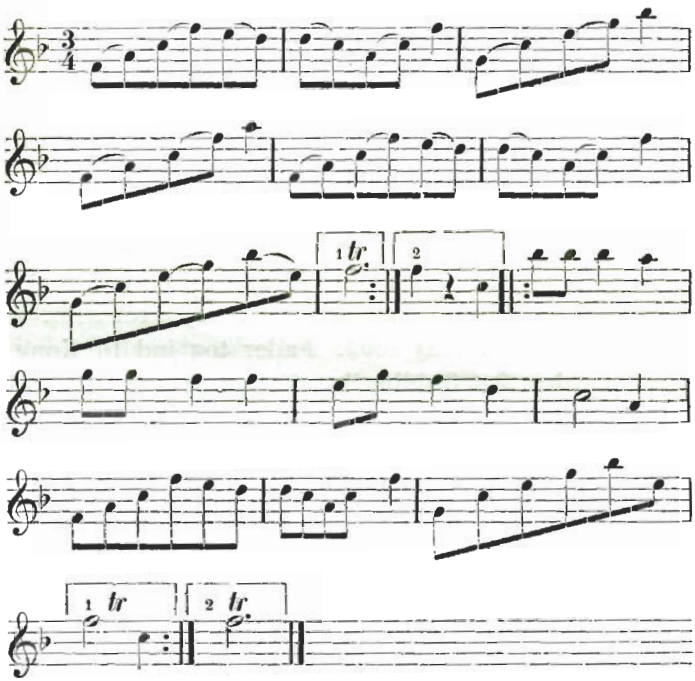

Naar han spillede den, løb Temperamentet af med ham, saa han kom lidt for højt i „Obligaturen", hvilket førte til de mest overraskende Modulationer. Han spillede den saa falsk, at F.-Dur efterhaanden næsten blev til Fis-Dur, hvor det løse E jo gjorde god Virkning.
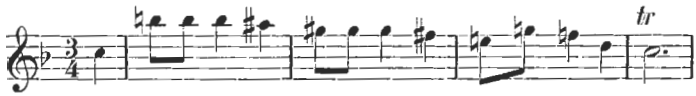
Gaarden brænder.

Efter mange Aars taalmodigt Arbejde med den daarlige Jord, Nyanskaffelser og Reparationer paa Gaarden, var det hele kommet i en saadan Gænge, at Fader kunde begynde at se Frugterne af sit Arbejde, men da skete der noget, der for mange Aar fuldstændig lammede Bedriften. Gaarden brændte, og den var saa lavt assureret, at Fader fik et Tab paa mange Tusind Kroner. Netop det Foraar, Gaarden brændte, havde Fader bestemt, at Assurancesummen skulde sættes betydeligt op. Der var kostet alt for meget paa den gamle Gaard, og det vilde koste alt for meget at opføre en ny, til at det kunde gaa an at udsætte det længere. Gang paa Gang sendte Fader Bud til Vurderingsmændene om at komme, men der var bestandig noget ivejen for dem.

Det var sidst i Maj 1892. Fader tog ind til Kong Christian den 9.s Guldbryllupsfestligheder, og Moder benyttede saa hans Fraværelse til at faa gjort hele Huset i Stand, thi det var ikke nemt, naar Fader var hjemme, da han som ældre sad meget inde og spillede. Naar der for Eks. skulde vaskes Gulv, maatte Moder under et eller andet Paaskud se at faa listet Fader ned i Kostalden — blot et Kvarters Tid, og saa fik Moder en 2—3 Piger ind og vaske Gulvene, men der var saamænd ikke gaaet mere end et Par Minutter, førend Fader kom igen og tittede ind af Vinduerne, om han nu ikke kunde komme ind til Noderne.

Hele Huset blev som sagt gjort i Stand. Skorstenene blev fejede og rensede, der blev kalket, skruppet og skuret, malet og ferniseret over det hele. Karlene malede Vognene op, gjorde Gaard og Have ren, alt skinnede og var saa smukt, og Moder glædede sig meget til, at Fader skulde se alt dette.

Fader kom hjem sent Lørdag Aften, og han var saa

dødstræt af at rende rundt og se paa Stadsen inde i København, at han straks gik i Seng. Vi glædede os saa meget til den efterfølgende Dag, der var en Søndag, for saa skulde vi jo høre om al Guldbryllupsstadsen.

Men det blev langt anderledes, end vi havde tænkt os.

Søndag den 29. Maj om Morgenen begyndte det at tordne. Skraldene kom nærmere og nærmere. Vi stod op og gik udenfor Gaarden. Udad Klouby til væltede der Røg op paa to Steder: „Bare ikke jeg bliver Nr. 3," sagde Fader, og næppe havde han sagt det, førend Lynet slog ned i Gaarden. De tre sammenbyggede Udlænger var i et Nu omspændt af Flammerne, og det var ganske haabløst at forsøge at redde dem. Heldigvis var de fleste Kreaturer paa Marken, og der brændte intet levende.

Moder fortæller: „Jeg gik inde i Stuerne og begyndte at samle lidt sammen. Der var saa megen sort Røg, der af Vinden blev slaaet ned i Gaarden, at jeg ikke kunde se de brændende Udlænger. Pludselig lød der et Brag, det var hele Gavlvæggen, der blev slaaet ind, og gennem Hullet kom der nogle Mænd, som slæbte Klaveret den Vej ud (det blev iovrigt ødelagt af Varmen). Gaarden var omtrent med det samme et eneste knitrende og flammende Baal, men Stuehuset blev ved at staa, tiltrods for at det ogsaa var tækket med Straa og laa saa tæt op af de andre Længer, at der kun var en Laage imellem. Alt, hvad jeg reddede, satte jeg i Sovekammervinduet, der vendte ud til Haven. Det ærgrede mig saa meget, naar jeg endelig havde faaet baaret en Stabel Tallerkener hen i Vinduet, at se de nervøse, forfjamskede Mennesker, der vilde være med til at redde, tage hele Stabelen og kyle den hen i Græsplænen sammen med Kakkelovsdele, Skilderier, Dyner o. s. v. Der var et frygteligt Virvar ude i Haven, hvor Folk gik og

vadede i alt muligt Husgeraad, medens alle de reddede Svin (ca. 100) fo'r forvildede omkring i Haven og paa Marken.

Det var, som om Stuehuset ikke kunde brænde, og de Folk, der var kommet for at se paa Branden, begyndte at blive utaalmodige.

„Kan den gamle Smadderkasse da ikke brænde," raabte de, men den gamle Bygning vedblev at trodse Ilden. Oppe paa Tagrygningen sad der et Par Mænd, der med det største Heltemod ustandseligt hældte Vand paa.

Tilsidst lykkedes det dog Ilden at faa fat, og det med en vældig Kraft, men da var ogsaa alt reddet, ganske vist i mere eller mindre ødelagt Tilstand. Da jeg kom hen til Vinduet med noget af det sidste, stod din Fader dér, han tog mig da om Livet og trak mig ud af Vinduet. Paa denne sørgelige Maade forlod jeg for sidste Gang det gamle Hjem, men da stod ogsaa hele Taget i lys Lue.

„Af Vejen for Sprøjten!" raabte Folk. Aa, hvor den raslede, peb og skramlede. „Ded æ Sprøjten fra Bregninge!" „Du kommer bav etter mæen!" lød det rundt omkring. De tre Længer var brændt, og Stuehuset, som maaske kunne have været reddet, hvis den var kommen straks og havde været i Orden, brændte over det hele. Det var ganske haabløst, men sprøjtes skulde der, det byder Loven:

„Kom hering i Haven mæen," brølede en af dem, der havde noget at sige.

Kusken drejede Hestene, men de var ikke til at faa ud af Stedet. De var bange for Ilden: „Saa slaa dog de Krikker, a vi ka komme frem." Og Kusken rejste sig op i Sædet, samlede Tømmen og slog af al sin Magt

med den yderste Ende af den ned paa de arme af Skræk skælvende Heste.

Det hjalp. De sprang frem, men saa kraftigt, at Skaglerne sprang: „Saa trækker vien," og alle de gæve Brandmænd fo'r hen og skubbede paa.

„Ded æ vel hels nok bedst, a vi taer den (Ilden) herfra," sagde en af de Mænd, der betjente Sprøjten. Og saa holdt de stille med den lille Sprøjte midt ud for det store flammende Stuehus.

Saa begyndte de at pumpe efter Tælling: „En, to, trej aa hiv!" Det lod skam taktfast og godt nok, men der kom bare ikke en Draabe Vand.

„Va Faen er der i Vajen mæen? den plejer sku hels nok a ku gi Vand," bandede han, der ledede Sprøjtemanøvren, „prøv aa smør hende mæ „Olle"."

Den blev saa smurt. „Straalemesteren" rette Sprøjterøret lige mod Ilden i Sovekammeret og raabte:

„Saa ka vi igen, ve dut tælle for, Jens Peder Jørn?"

„Jo, ded ska je smænd gerne, hvis a ded hels ka gøred, En to trej aa hiv!" Og alle trak i Pumpeværket, som om de skulde sprænges, men der kom stadigt ikke en Draabe Vand. Saa var der een, der sagde:

„I ha vel itte glemt aa komme Vand ien?" De tittede saa ned i Beholderen — ikke Spor af Vand. Ovenpaa det lød der jo en skraldende Latter.

„Ja, saa ka je sku bedre begrived," sagde Sprøjteføreren, der var stolt af Sprøjten, „for den plejer hels alder a gøre sej obsternasig."

Der blev hentet Vand nede fra Haven og fyldt paa Beholderne, og saa tog de fat igen med deres: „En, to, trej aa hiv!" Nu kom der skam Vand, Masser af Vand, det sivede, spruttede og sprøjtede ud af en Mængde smaa Huller paa Slangen. Alt, Dyner, Husgeraad og

Folk blev oversprøjtede, det kan nok være, de ordentlig hoppede og sprang omkring mellem alt Porcellænet. Aa, hvor var de dog gale, men de, der stod længere borte, morede sig jo kosteligt.

Reserveslangen skulde jo nu i Brug, men da de ikke kunde finde den nogen Steder, endte det med, at de blev enige om, at der vel aldrig havde været nogen.

„Vi ka vist lisaagodt køre hjem, ikke sandt, Jørn Hansen? Du staar jo for'ed. Overfor ded Buel æ der skut noed a stille op."

„Ja, ded ka I smænd godt, Folk. I har jo gjort Jer Pligt, som Loven byder."

Efter at Folkene havde været nede og drikke af Ribsvinankeret og taget dem en frisk Skraa, raslede Sprøjten sejrsstolt af igen." .... Saa vidt Moder.

Om Aftenen var hele Gaarden kun en rygende Dynge, men nede i den halvmørke Haves Gange gik Fader og Moder med hinanden i Haanden frem og tilbage — frem og tilbage —.

Der var flere, der tilbod os Bopæl, deriblandt Andersen paa Torpegaarden, og da det var saa nær ved, tog Fader mod det gæstfri Tilbud. Andersen kom ud og hentede os i Vogn, og derinde var vi saa i de otte Dage, det varede, inden et lille Hus, der ikke var brændt, kunde blive færdig til os — Karlene boede oppe paa Svinehusloftet. Inden Huset var gjort beboeligt, havde Pigerne maattet lave Maden ved et lille Ildsted, der var indrettet ude ved et Gærde. Det var jo nemt at gaa hen i Ruinerne og tage nogle forkullede Stykker Brænde og fyre op med, men blot det blæste en lille Smule, røg der Støv, Sand og Grus ned i Maden. Det var derfor en hel Festdag, da Køkkenet i det lille Hus blev taget i Brug.

De fleste af Egnens Folk hjalp os med at køre Mur-

sten og Materialer til den ny Gaard, noget Fader var meget taknemlig over, da alle vore Vogne og Seler var brændt.

Søndag den 2. Oktober flyttede vi ind i det ny Stuehus. Den samme Dag skulde min Broder Hans konfirmeres, saa der var jo frygteligt travlt med Indflytningen, Madlavningen til Gæsterne o. s. v.

Om Formiddagen blev der spændt for en Vogn, der kørte op foran Huset, hvor vi havde boet. Alle Karlene og Pigerne krøb op i Vognen og satte sig til „Borgeleje", saa slog Forkarlen et mægtigt Piskeknald, og saa gik det i fuld Trav ned foran det nye Stuehus, hvor Fader stod i Gangdøren og modtog dem med Musik.

Fader vilde gerne gøre et Gilde for alle de mange Mennesker, der paa en eller anden Maade havde hjulpet os efter Branden, og henimod Jul kørte han saa rundt og indbød de Mænd, der havde hjulpet os, til at komme her med deres Familie den 21. Decbr.

Der blev til Gildet slagtet 3 Svin (741 Pd.) og en Kvie (240 Pd.), og deraf blev saa lavet store Stege, Frikadeller o. s. v. Af gamle endeløse Regninger kan sees, hvilken enorm Mængde Kolonialvarer, der blev brugt ved denne Lejlighed.

Det var morsomt, da alle de mange Vogne begyndte at køre ind i Gaarden, og der var snart samlet cirka 300 Mennesker. Der var dækket i alle Stuerne, og da Maaltidet var forbi, begyndte Dansen i Vognporten, hvor der var lagt Gulv, og Væggene pyntede med Flag, Grangrene o. s. v.

Musiken udførtes af fire Musikere fra Kallundborg. Og saa gik det da i idel Lystighed hele Natten med Mad, Dans, Kortspil og Kaffe. Først Kl. 6 næste Morgen tog de sidste Gæster hjem.

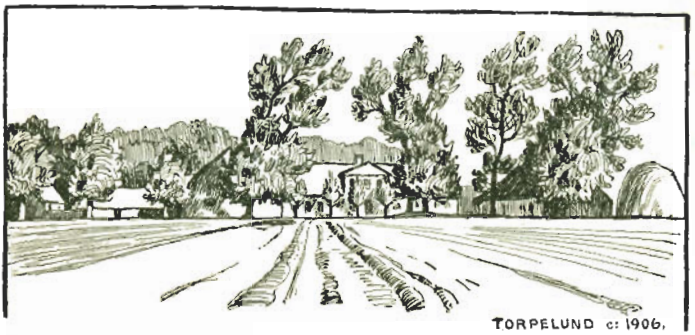

Tegning af Ove Rützou.

Efter Faders Død, der indtraf i 1901, samme Klokkeslet, Dato og Maaned, som da Lynet slog ned i Gaarden, begyndte min Broder Johannes, der dengang var 16½ Aar, at bestyre Gaarden for Moder. Han tilkøbte 40 Tdr. Ld. „Hedelod" og lod en Del af den beplante, saaledes at der nu hører cirka 15 Tdr. Ld. Plantage til Gaarden.

Og saa er der ikke mere at fortælle — Resten tilhører Privatlivet.

Skoleundervisning.

I Begyndelsen af det nittende Aarhundrede var der ingen Skole i Alleshave. Børnene derude fik kun den Undervisning, en gammel Fisker kunde give. Han fik ikke anden Løn end den Mad, Børnene levnede.

De, der levnede mest, gjorde han sig mere Umage med, og han var i det hele taget bedre mod dem.

Senere gik Alleshavebørnene op til Eskebjerg, men omkring 1834 ansøgte Beboerne Cancelliet om at faa egen Skole i Alleshave, hvilket ogsaa bevilgedes.

Det var i det hele taget, selv op mod Nutiden, sløjt med Skoleundervisningen, især de Steder, hvor Læ-

reren selv havde Avlingen. Børnene i Alleshave blev saaledes i sin Tid sat til at luge Roer, skære Hakkelse, hjælpe „Madammen" med at pille Ribs af, muge Stald og tage Stak ind.

I en af Byerne herude var der i Firserne en lille hjælpeløs Degn. En Gang, da en stor og kraftig Dreng skulde have Klø, og Læreren paa god gammeldags Manér tog Drengens Hoved ind mellem sine Ben for at give ham en Endefuld, rejste Drengen sig pludselig op med Læreren ridende paa Ryggen af sig. Han marcherede nu Skolen en Gang rundt med Læreren, medens han raabte: „Hyp, Hyp, Hyp!" Aa hvor Børnene lo, naar de vendte Ryggen til. Drengen indlagde sig ved dette vovelige Experiment en saa stor Fortjeneste, at han fra det Øjeblik var højt hævet over alle de andre Drenge og Genstand for alles Beundring. Snart var der en anden af de store Drenge, der tog Mod til sig for om muligt at slaa Recorden, og en skønne Dag, Læreren gik ned ad Midtergangen, fo'r Drengen bagfra ind mellem hans Ben, rejste sig op med ham paa Skuldrene, og saa gik det hele Skolen rundt i Galop, medens Drengen raabte: „Hyp, Hyp, Hyp, se hvor han kan trave, han er jo en ren Væddeløber, Hyp, Hyp, Hyp."

En anden Gang tog en stor Dreng Degnen, puttede ham ned i Brændselskassen og lagde Laaget over ham. Læreren straffede ikke disse Drenge, han var vist bange for, at det skulde komme ud blandt Folk, saa han skulde blive til Latter.

Kirkelige Forretninger.

Var Forholdene i de Tider sløje i Skolerne, stod det paa ingen Maade bedre til, naar Degnene, der ogsaa blev kaldet „Aspiskere“ (Endepiskere), indfandt sig i Kirken for at lede Kirkesangen.[1]

Der var som Regel fire Degne i Kirken til at lede Sangen. To og to sad de sammen i de to „Degnestole“, der var paa hver sin Side af Kordøren.

Degnen A holdt paa de nye Melodier, medens Degnen B, der var en ældre Mand og stor Original, holdt paa de gamle Melodier. Da Salmesangen skulde til at begynde, sætter de lige paa een Gang begge i, hver med sin Melodi. A, der trak Mundvigen skævt ned til den ene Side, naar han sang, havde den kraftigste Stemme, og fik derfor Størstedelen af Menigheden med sig, han fik ogsaa alle de halvdøve Koner, der havde en bestemt Plads i Nærheden af Prædikestolen, over paa sit Parti. Han var nemlig den eneste, de kunde høre. Det var mere end B kunde taale. Noget maatte der gøres. Rustet med et langt strikket Uldtørklæde, bundet to Gange om Halsen og op om Hagen, og med de to fryndsede Tørklædeender flagrende efter sig, fo'r han ud paa Kirkegangen, iført et Par kæmpemæssige Sivsko og med Bælgvanter paa. (Dette er om Vinteren, og der var jo aldrig Varme i Kirken.) Han gik med en lang Skødefrakke, der var grøn af Alderdom, den var tillige skæv, hængte mere ned til den ene end til den anden Side, og ud mellem Skøderne stak nok saa indbydende en Pibespids med en stor grøn Kvast.

---

[1] Omkring 1860 søgtes indført nye Melodier. De gamle Degne, der ikke vilde lære ny Melodier paa deres gamle Dage, stred som Løver for at bevare de gamle Melodier. Denne Kamp førtes længst og sejgest paa Landet. I »Kallundborg Avis« for 1860 findes Avertissementer, hvori beklages, at Menigheden viser saa ringe Deltagelse i de Møder (Kursus), der har været afholdt paa Raadhuset hele Sommeren for at indøve de ny Melodier.

Han gik saa syngende ned ad Kirkegangen til dem, der sad nede i Taarnet, og mange istemte saa hans Melodi, især et Par ældre Koner, der altid sad ved Siden af hinanden, de overdøvede næsten hele Kirkesangen, naar de satte i med hver sin Toneart.

Degnen B smusede meget, og da han ofte skulde have „en Pris", kom han tidt bag efter, naar der begyndtes paa et nyt Vers. Om det skyldtes Snue eller Snusen, skal jeg lade være usagt, men han tørrede sig bestandigt om Næsen med Haanden med Bælgvanten paa, og derefter tørrede han efter med et kæmpemæssigt rød- og hvidtærnet Lommetørklæde.

Var det meget koldt, gik han ud midt paa Gulvet og bankede Armene, saa det gungrede i hele Kirken. Den første Gang, Moder saa ham i Kirken, troede hun, at **han var sindssyg.**

En Sommerdag, da Kirkedøren stod aaben, kom der en Hund løbende ind, stillede sig op og gøede rasende ad Degnen. Først da Hunden kom ud (og Degnene holdt op at synge), blev der Fred.

Derefter gik den gode gamle Pastor Gregersen op paa Prædikestolen og talte mildt og forsonligt, kærligt og forstaaeligt, og Folk glemte Degnenes Kor.

Naar det dengang var saa sløjt med Lærerstanden, baade aandeligt og materielt, bliver der ligesom lidt Mening i det gamle Ordsprog: „Lidt er bedre end intet", sagde Fanden, han aad en Landsbydegn.

* * *

Det paahvilede Præsterne at passe paa, at Børnene kun fik gode kristelige Navne, naar de skulde døbes. Det var da en yndet og spændende Sport at indgaa Væddemaal om, hvem der kunde give Børnene de mest tossede Navne og dog faa Præsten til at døbe dem. Ved

et saadant Væddemaal blev Sejerherren den, der fik Præsten til at døbe sin Søn med Navnene: Amandus Chrispus Polykarpus Mathisius Wulff von Witsz Flindt.

Han blev iøvrigt senere Toldkontrollør i Kallundborg.[1]

I Sandby var der een, der var døbt „bagvendt", d. v. s. med Efternavnene først, han hed: Svendsen Frandsen Hendrik Tommen.

Her var for 25 Aar siden en lille Pige, der hed: Gura Charlotte Vilhelmine Mekine Madsen.

Undertiden, især hvis det er „hellige" Folks Børn, der døbes, føjes der et eller andet „bibelsk" Ord til Navnet, som for Expl.: „Christifrida" eller „Frygtgud" (Mandsnavn).

„Offerpengene", der jo udgjorde en Del af Præsternes Indtægt, spillede selvfølgelig en stor Rolle for ham, og et godt stort Offer kunde for Expl. ved Begravelser gøre Underværker.

I en af Byerne midt i Amtet døde en stor Drukkenbolt. Da Broderen havde anmeldt Dødsfaldet til Præsten og skulde til at gaa, tog han sin Tegnebog op og lagde 20 Kr. paa Skrivebordet, idet han sagde: „Nu ingen Skoser, Hr. Pastor". Og den døde fik sig saamænd en rigtig pæn Tale.

Et andet Sted meddelte en ung Mand sin Faders Død til Præsten. Da han havde Grunde til at tro, at Ligtalen over Faderen ikke vilde blive allerblidest, lagde han en Halvtredskroneseddel paa Bordet, da han gik. Ogsaa denne Mand fik sig en Ligtale, der var det store Offer værd.

Naar Offeret spillede saa stor en Rolle, var det intet Under, at der opstod en hel Række Ordsprog derom:

„Sent fyldes Præstesækken".

[1] Meddelt af Dr. phil. Dyrlund.

„Bundløs ligesom Præstesækken".

„Præstesækken bliver aldrig fuld".

„Naar det regner paa Præsten, drypper det paa Degnen".

„Det er godt at være Præst i Paasken, Føl i Høsten og Bonde i Julen."

I vor Slægt er Børnene som Regel opkaldt efter afdøde Slægtninge — efter Bedsteforældrene — Forældrenes Søskende, eller efter før afdøde Børn. Naar der ikke var nogle døde at opkalde efter (eller man havde faaet opkaldt dem) opkaldtes Børnene efter de levende, først og fremmest efter Bedsteforældrene. Naar Børnene opkaldtes efter afdøde Fædre, Mødre, eller efter før afdøde Søskende, var det, fordi man ligesom følte en Slags Trøst ved at give dem den kære afdødes Navn, ligesom følte, at den afdøde nu levede videre i den opkaldte. (Denne arvede ogsaa som oftest Ure, Ringe, Broscher o. l., der havde tilhørt afdøde.)

Disse Navneopkaldelser i vor Slægt gaar tilbage, saa langt vi har kunnet følge dem (1705). Kun i de yngste Slægtled brydes Traditionen.

I vore Dage er mange Mennesker bange for at opkalde deres Børn efter afdøde — de er bange for, Barnet skal dø (begge mine Brødre Hans, den sidste opkaldt efter den første, er døde). Det er en Tanke eller Tro, som er kommet i de sidste Aartier. En gammel Mand her paa Egnen havde et Barnebarn, der blev døbt med Bedstmoderens Navn — de døde begge —. Der kom saa atter et lille Barnebarn. Bedstefaderen var herovre i den Tid og sagde til Moder: „Aa, Gud give, den lille kunde faaet min Kones Navn, det kunde dog være dejligt — men det tør man jo ikke i vore Dage, man er bange for at opkalde de døde, thi saa dør den opkaldte ogsaa."

Denne smukke Opkaldelsesskik er desværre stærkt paa Retur — nu er det Navne som Rosa, Lilly eller Viola, der er i Kurs.

Smaatræk fra Folkelivet.

I Halvfjerserne steg Priserne paa Landbrugsprodukterne meget betydeligt, dette medførte en ret pludselig Forandring af Levesættet.

Indenfor Arts og Skippinge Herreder var dette Fænomen særlig fremtrædende i det nordlige Hjørne, navnlig Byerne Alleshave og Særslev.

I Alleshave var der fra gammel Tid Velstand, og Landbruget var der mere fremskredet end de fleste andre Steder, takket være en lokal Foregangsmand, gamle Peder Hansen.[1] Da saa Konjunkturerne hjalp til, blev Livet paa Gaardene derude lagt op i Proprietærernes Niveau.

Sognet havde en stout Bondebefolkning, dygtige, selvstændige Mænd, stejle Personligheder, der kun vilde, hvad de vilde, men hjælpsomme og gæstfri, Karaktertræk, som endnu er bevaret. Man gør sig ikke noget Begreb om den Gæstfrihed, der øvedes den Gang (1870—90). Enten var man borte eller havde fremmede. Den gæstfrieste Mand var Hendrik i Gommestrup.[2] Han græd af Glæde, naar der kom fremmede.

Moder fortæller: „Hendrik var en sjælden, hjertensgod Mand, rigtig Typen paa den gode, retsindige danske Bonde. Han var aldrig gladere, end naar der kom fremmede, især naar de kom bag paa ham. En Dag kom Din Fader og jeg uventet derhen, han kom da ud paa Trappen for at tage imod os, Vandet stod ham i Øjnene, og han var ved at græde af Glæde: „Sofie,

[1] Født paa Robbehøvsgaard i Alleshave 1805.
[2] Henrik Rasmussen Gudmandstorp † 18. Febr. 1874.

Sofie, Sofie," raabte han til Konen, „kom, skal du sikke nogle Tyve og Skurke, der er kommet kørende, uden at jeg har bedt dem, og vi, som endda har fremmede. Ja, ja, men kom saa af Vognen da."

Næppe var vi kommet indenfor Døren, førend vi skulde have Mad — det var midt paa Eftermiddagen. — „Sofie," sagde han, kommer Du ikke snart med noget?" Men han kunde saamænd ikke oppebie Svaret, fo'r ud og hentede en Dug, som han lagde paa Bordet, løb derefter op i Spisekammeret og hentede Brød, Smør, Æg og Ost, og var der noget ekstra, skulde han nok vide at finde det. Naar han saa havde slæbt alt det ind, der var i Spisekammeret, sagde han nok saa glad: „Saa, kom nu, her skal I se, lad os nu begynde at faa noget, I har jo kørt en lang Vej ...."

Farmoder Karen i Jyderup gemte Hestenes Hovedlag, saa de fremmede var nødt til at blive der, saalænge hun vilde.

Befolkningen var den Gang mere personlig præget, der var flere Originaler og særprægede Naturer end nu, hvor de allesammen har samme Glassur — Provinsdannelse.

Typen paa saadan en gammeldags lun og jordbundet vestsjællandsk Bonde var Per Jørgen; om ham fortælles der endnu mange morsomme Historier.

Her er et Par af dem:

Solformørkelsen. Per Jørn havde en Gang hørt eller læst, at Jorden paa en bestemt Dato skulde forgaa under en Solformørkelse. Det var en streng een at gaa paa for Per Jørn, især nu i Høstens Tid, hvor Markerne ligefrem bugnede af Guds Gaver. At det dog ogsaa skulde hænde lige netop nu, hvor alt tegnede saa godt.

Den snu og ellers saa durkdrevne Mand gik fuld-

stændig fra Koncepterne, og i de Dage, der gik forud for Solformørkelsen, var han aldeles lige glad med Bedriften. Karlene kunde fuldstændig bære sig ad, som de vilde, thi naar det hele alligevel skulde forgaa, hvorfor saa tage det saa strengt.

Endelig oprandt den forfærdelige Dag. Solen var luerød, da den stod op, det var da godt at se, den ikke var, som den plejede.

Per Jørn begyndte tidligt, thi det gjaldt jo om at have beskikket sit Hus saaledes, at man med god Samvittighed kunde stedes for sin Dommer. Og saa gik han da den strenge Gang rundt i sine Stalde og slap alle Kreaturerne løs. Heste, Faar, Svin og Kvæget, „for at Bæsterne dog ikke skulde ligge og krepere inde i Staldene, men under Guds aabne og frie Himmel."

Konen, Bole Marie, laa skam heller ikke paa den lade Side. Hun havde Dagen før slagtet Ænder og Kyllinger, som hun havde stegt i det bare Smør, og nu havde hun dækket det dejligste Bord, noget Menneske, selv uden for Bondestanden, kunde ønske sig. Foruden Ande- og Kyllingestegen var der alt hendes Sylvetøj, Likør, Cigarer og den trestjernede Cognak. Alt kom paa Bordet. Intet var for godt, nu hvor det hele alligevel forgik.

Per Jørn og Bole Marie havde hejet paa sig.

Nu, hvor de skulde træde frem for deres Dommer, var det nok ikke værd at komme altfor ringe. Vorherre kunde gerne overse dem. Der var desuden en Grund til, der vejede svært til i Per Jørns Vægtskaal — ved denne simple Foranstaltning blev Tøjet jo reddet fra Undergang.

Saa sad da Per Jørn, Bole Marie og Folkene rundt om det veldækkede Bord, og det kan nok være, de tog for sig af Retterne, og lod sig dem smage.

Det blev mørkere og mørkere, og da Formørkelsen omtrent var total, gik Per Jørn og Bole Marie op i Øverstestuen og lagde sig paa Sofaen, trofast holdende hinanden i Hænderne. Saaledes vilde de trine frem for Guds Trone som i sin Tid for hans Alter, og nu, hvor de skulde gaa det uundgaaelige — Døden — imøde, gjaldt det jo ogsaa om ikke at slippe hinanden afsyne.

De faldt snart isøvn, vel sagtens lidt øre i Hovedet af al den gode Mad og den trestjernede.

Henimod Aften vaagnede de. Men hvad var dog det? Alt var jo dog i den gode gamle Gænge, saa maatte Spaadommen altsaa have været forkert. Det kan nok være, de kom op i en Fart og fik det gamle Tøj paa, for det var dog kreperligt, som „Kreturerne" gik og joskede i Sæden. De maatte saa rende den halve Mark rundt, inden de fik samlet alle Kreaturerne, der selvfølgelig havde gjort megen Skade, og det var langt ud paa Aftenen, inden de blev færdige.

Bagefter havde Bole Marie flere Timers Arbejde med at vaske op og gemme hen fra det store Gilde.

Det var i sin Tid en meget yndet Fornøjelse Blandt Karlene at faa Tjenestedrengen til at løbe med Limpinden. En af de almindeligste Former derfor var at sende Drengen ud og laane „Møddingskraberen". Det var jo store Dage, naar der kørtes Møg, og det hvadenten det gjaldt om at „møge til Rug" eller til Roer. Saadan at staa og „brø Møg" paa en hel Dag skulde nok vise, hvad en Karl var værd. Naar Karlene omtrent havde naaet „Mødningens" Bund, blev Drengen sendt over til en eller anden Gaardmand i Nabolaget for at laane Møddingskraberen.

Til Udlaan af Møddingskraberen var Per Jørn enestaaende, og det var derfor i Reglen ham, Karlene

sendte Drengen hen til. Naar saa saadan en lille indskrænket Fyr kom hen til ham og bad om at laane Møddingskraberen, sagde Per Jørn i Regelen:

„Naa, er I ved a køre Møg, ja saa gælder ded jo om a faa skraved Bunden, a de hele kan komme med, ded æ jo Møjed der sætter Kaven paa Bordet. Ja ja."

Per Jørn havde det Mundheld at sige Ja ja til alt hvad han sagde:

„Nu ka Du vente lidt her, saa ska je komme mæen liseaa saare, je faa taed den nøer a Hanebjælken. Ja, ja." Derpaa fjernede han sig.

Naar han noget efter kom tilbage, kom han trillende med en Hjulbør, hvorpaa der stod en Sæk, som han havde fyldt med Graasten. Op af Sækken stak Enden af et Koste- eller Høtyvskaft. Der var selvfølgelig bundet meget omhyggeligt for Sækken.

„Ja, her æ Møddingskraveren", begyndte Per Jørn, „den æ kaske hels lie tung nok for saanden en lille Knæjt som dej, men di maa jo ha set dej an for a være Manden, der ka bære den. Ja ja."

Det var selvfølgelig under Drengens Værdighed at sige, at Sækken var for tung, og Enden blev da, at Per Jørn hjalp ham den op paa Ryggen:

„La mæ nu se, a dut sættern fra dej eller trækker i den Stang, der stikker op, for ded æ Styregrejerne, aa saa ka den gerne begynde aa værke. Gud dog heden, saanden som ded gik Ole Andersens Dreng, han fik skraved Ryggen helt teblods. Ja ja."

Og saa travede den lille Fyr forpustet og sveddryppende afsted, medens Per Jørn tog sig et billigt Grin.

Naar Drengen endelig langt om længe kom hjem, aldeles udaset, blev han udlœet af alle Karlene og Pigerne, der nok saa drilagtigt var trommet sammen for at overvære Møddingskraberens højtidelige Ankomst.

Det tilkom Forkarlen at løse op for Sækken og hælde dens Indhold ud for Næsen af den arme Dreng, der blev endnu flovere og mere skamfuld, fordi der blev peget paa Sækkens Indhold, samtidigt med at det regnede ned med ironiske Bemærkninger som: „Var den noget tung. Naa saa, det er hele Mekanismen. Ja nu er vi da godt hjulpne og kan da faa skrabet Møddingen. Hvad tror Du egentlig, Per Jørn tænkte, da Du travede af med den Bunke gamle Graasten. Man skulde næsten tro, Du skulde til at bygge."

Ork, Kors dog heden, som de satte i med at grine.

Naar Per Jørns havde Sypige, var det Skik og Brug, at hun og Kvindfolkene skulde have sig en lille uskyldig Forskrækkelse. Saaledes tog han en Gang Hyrdedrengen, smurte hans Ansigt ind i Tjære og rullede det i Fjer. Derpaa fik han et stort Klæde om Kroppen, og blev saa i Mørkningen sluppet ind til Pigerne, der troede det var selve „den lede", og derfor gav sig til at skrige og hvine — saa var Per Jørn tilfreds, men den ulykkelige Dreng led de grusomste Smerter, inden han fik vasket Tjæren af, hvilket godt kunde vare flere Dage.

Moder fortæller følgende lille Historie:

„En Gang Per Jørns Pige ikke gad bestille noget, gik hun i Seng og agerede dødssyg. Per Jørn, der godt vidste, at det var Skaberi og Dovenskab, gik op til hende og sagde medlidende:

„Ded æ nok skidt mæ dej, Metmarie". Ja, ja, vi kommer nok te a hente Doktoren te dej, ja, ja."

Dermed gik han ud i Gaarden og trak en Vogn rundt paa Stenbroen, for at Pigen skulde tro, at nu kørte Karlen efter Doktoren.

Henimod Aften paa den Tid, Pigen ventede den formentlige Doktor, lod Per Jørn Karlen tage hans store Tolo (Kappen) paa, smøgede Frakkekraven godt op om Ørene, trak Hatten ned over Ansigtet paa ham og lod saa atter Vognen rumle.

Per Jørn tændte et Lys og gik foran Karlen ind til Pigen. Karlen følte hendes Puls, saa hende paa Tungen, lagde Øret til hendes Bryst og ordinerede derefter Medicinen.

Per Jørn, der holdt Lyset, medens Karlen skrev Recepten, lo, saa Haanden rystede saa stærkt, at han spildte Tælle paa Pigen.

„Ja Guskelov a de it va noed alvorligt, ja, ja, kaed hels gaa an a hun sidder op aa bestiller noed imaarn, Hr. Doktor."

„Jo, ded æ der it noed ivejen for", mumlede Karlen, der daarligt turde vove at tale af Frygt for, at Pigen skulde kende Stemmen.

Saa gik de ud og skramlede med Vognen. Senere ud paa Aftenen kom Per Jørn med „Medikamenterne", som han selv havde lavet og kommet paa en Medicinflaske. Sikkert en god Drik, da Hovedbestanddelen var amerikansk Olie.

Pigen kom sig skam."

Fader fortalte ofte følgende Historie, som han morede sig meget over:

„En Dag mødte Per Jørn Forvalteren fra Bregningegaarden. Forvalteren fortalte, at der inde under Stenkisten boede en Grævling, og at der om nogle Dage kom nogle Herrer, der vilde holde Jagt paa den.

Da det blev mørkt, listede Per Jørn sig ned og skød den.

Jagtdagen kom, og den ene indbudte Jagtherre efter den anden marcherede ud til Stenkisten og tog „Opstilling". Dér stod saa alle disse forventningsfulde Middagsherrer med spændte Miner og Bøsser og ventede paa, at Grævlingen skulde vise sig, men Per Jørn stod imedens hjemme i sin Gaard og trak Skindet af Grævlingen.

Da Jagtherrerne havde staaet der omtrent til Aften, uden at Grævlingen viste sig, blev de enige om, at enten havde der aldrig været nogen, eller ogsaa var den skudt, og paa det gik de saa hjem og spiste en bedre Aften.

Et Par Dage efter stod der i Avisen et Avertissement om, at den, der kunde give Oplysning om, hvem der havde skudt Grævlingen, skulde faa 2 Kr. i Ducør.

Nogen Tid efter mødte Forvalteren Per Jørn; der udspandt sig da følgende Samtale mellem dem:

„God Dag, Per Jørn." — „Godav, Forvalter."

„Hør, det gik sku rent skidt med den Grævling, jeg talte med Dig om forleden Dag."

„Ja, ja, je ha nok hørt ded, ja."

„Vi udlovede jo en Ducør paa 2 Kr. til den, der kunde sige os, hvem der havde skudt den, men endnu har vi da ikke faaet det at vide."

„Ka je osse tjene Tokronen, hvis je ka sige, hvem a der har skudt den? Ja, ja."

„Ja, det kan Du rigtignok."

„Saa læg Tokronen her, Ja ja," sagde Per Jørn, og langede sin store Næve henimod Forvalteren.

Forvalteren tog sin „Pengekat" op og fremtog en plinterny Tokrone, som han lagde i Per Jørns Haand.

„Tak, Tak. Ded æ Per Jørn her i Byen. Ja ded æ smænd", sagde han, idet han ganske roligt puttede Tokronen ned i sin Bukselomme.

En Gang Skolelæreren i Alleshave var derinde, sagde Bole Marie bl. a. til ham:

„Ja, je aa Per Jørn vi har smænd kun trej Ønsker“:

„Og det er“, spurgte Skolelæreren.

„Jo, for det første, a vi hade den lille Lesbeth egen, for ded anned, a Per ku bli ae mæ Vandet, aa for ded treje, a de Gamle ku dø.“

Den lille Lisbeth, som hun ønskede igen, var en lille Datter, der var død. Medens hun levede og kun var et Par Aar gammel, lod de hende gaa for Lud og koldt Vand, som man siger. I Regelen laa hun alene og rodede ude paa Møddingen. Til sidst fik hun Lungebetændelse og døde.

Det andet Ønske om Vandet sigtede til noget Vand, der hvert Foraar stod nede paa den lavtliggende Del af Marken og gjorde Jorden sur.

Det tredie Ønske om de gamle, som hun og Per saa gerne vilde have skulde dø, var Per Jørns Forældre, der boede til Aftægt hos dem.

Paa Aftægt. En Gang, min Fader var derinde, gik han op i „Lillestuen“ for at hilse paa de to Gamle. Da Fader kom hjem, var han meget oprørt over den Behandling, Sønnen og Bole Marie lod dem blive til Del. Da han kom ind i Stuen til dem, havde de siddet og grædt, de havde faaet saa mange Torne ind i deres Hænder af at brække Grenene af en gammel opgravet Stikkelsbærbusk, som „de unge“ havde smidt ind til dem til Brændsel i den haarde Kulde.

„Og naar man saa tænker sig“, sluttede Fader, „at det er af deres Arbejde og af deres Gaard, Per Jørn og Bole Marie lever.“

De gamle døde. Men Per Jørn og Bole Marie fik dog ikke rigtig den Glæde af Gaarden, som de havde ventet.

Da de selv blev gamle, blev det rent galt. Det var, ligesom der var „noget" paa Gaarden, der foruroligede dem, maaske deres Samvittighed. Bole Marie helmede ikke, førend hun fik Per Jørn til at sælge Gaarden og købe „et Sted" langt borte derfra, men de havde kun boet der en kort Tid, førend de længtes efter Gaarden igen. Tilsidst blev Længselen saa stor, at Per Jørn maatte købe den tilbage igen. De havde imidlertid ikke boet der ret længe, førend de ikke kunde udholde at være der. Atter blev Gaarden solgt, og atter flyttede de bort, men heller ikke denne Gang kunde de udholde Savnet af Gaarden, og saa købte de den tilbage anden Gang. Det endte tilsidst med, at en af Familien fik Gaarden, og at de byggede sig et lille Hus. Rigere var de jo ikke blevet ved denne evindelige Handlen frem og tilbage.

Per Jørn døde først. Bole Marie solgte Huset og kom derefter i Huset hos nogle Slægtninge. Hun sad da selv — og alene — i Lillestuen. Maaske da hendes Tanker i Ensomheden har vendt sig til de to Gamle, der sad i Lillestue i hendes Hus.

Behandlingen af „Aftægtsfolkene" var desværre næsten altid præget af: „Bare de kunde dø, saa vi kunde blive fri for at svare Afgiften til dem, de er kun til Ulejlighed" o. s. v. Ja, man generede sig saamænd ikke for at lade de gamle højlydt forstaa, at det var paa høje Tid, de „kradsede af". Her var saaledes en gammel Kone, der en Dag grædende fortalte til os, at Svigerdatteren i hendes Paahør havde sagt:

„Bare dog a Vorherre snart vilde løse op for vor Mo'er, saa vi ku faa Stuen."

Ordsprog og Talemaader.

En Bondemand paa Tæerne er højere, end en Herremand paa Knæerne.

Der er fire Mil til Tudse,

Din store brede Maduse.

Det er en daarlig Gris, der ikke kan rive den anden fra Truget.

Af alle vilde Dyr er Kvinden den farligste.

Naar man tager Fanden paa Ryggen, maa man ogsaa bære ham iland.

Jo tykkere Forpagter, des tyndere Godsejer.

„Til Helved med Synden", sagde Per Nilausen i Nøkkentved.

Han gaber som en Torsk, Vandet er løbet fra.

„Forandring fryder", sagde Manden, han banked' Konen.

Den sidste Tosse er ikke født endnu.

Blunder man, naar man køber, faar man glo, naar man betaler.

„Den brede Ende er tilbage," sagde Manden, han jog Skovleskaftet i Enden paa Kællingen.

„Haardt mod Haardt", sagde Kællingen, hun fes mod Tordenen.

Det er Møget der sætter Kagen paa Bordet.

„Svip", sagde Villum til sin Kat.

„Nu har vi Spillet gaaende", sagde Bonden, han væltede med Musikanterne.

„Lidt er bedre end Intet", sagde Fanden, han aad en Landsbydegn.

„Net uden at være prunkende", sagde Fanden, han malede sin Rumpe grøn.

„Der kan være noget i det", sagde Manden, han spyttede i Atlanterhavet.

Man skal ikke skræve længer', end Bukserne kan naa.

Spyt i den ene Haand, ønsk i den anden, se da efter, i hvilken Du faar mest.

Den, der dør af Skræk, skal begraves i Rendestenen.

Manden vidste ikke, Konen var tosset, førend hun sang ved Bordet.

„Op med Skejsen, Petrea."[1]

En Moder kan skaffe Føden til 10 Børn, men 10 Børn kan ikke skaffe Føden til een Moder.

„Der er Forskel paa Fisk", sagde Kællingen, hun raabte med Tudser.

Den er bundløs ligesom Præstesækken.

En lille og en vaagen er bedre end en stor og en doven.

„Der har vi Humlen", sagde Per Brask, han sked i Ølkarret.

Karret vil altid smage af det, som først kommer i.

Han har saa stor en Røv, som havde han Avlingen af to Gaarde.

Den Fugl bliver sjælden fed, som har mange Unger.

Ny Tyende har Naal i Rumpen, gamle har Torne i Fødderne.

Præstesvende, Enkesvende og Fogedsvende er halve Husbonder; de æder til de sveder, og arbejder, til de fryser.

„Jeg skal møge til Rug", sagde Bonden, og troede, det var en Verdensbegivenhed.

Forslugen som en Degn (ogsaa som en Kapellan).

Penge makker Mod, og Armod makker Kunster.

---

[1] Denne Opmuntringssætning er kendt over hele Danmark; den stammer fra Jyderup. Efter Krigen 1848—50 var der Gilder for Soldaterne hele Landet over, saaledes ogsaa i Jyderup. Gildet blev vistnok holdt i Præstegaarden. En Gaardejer Hendrik Jensen var ogsaa med, og han dansede med Pastor Baches Hustru, Petrea. Under Dansen maa han vel have syntes, hun dukkede Hovedet lige lovlig meget; thi pludselig udbrød han saa højt, at alle kunde høre det: »Op med Skejsen, Petrea«.

Gud giver os Nødderne, men han knækker dem ikke for os.

Degne og Duer gør skidne Stuer.

„Skænd med dine jævnlige", sagde Skrædderen til sin So.

„Jeg har Tiden for mig", sagde Drengen, han stillede Uret.

„Man kan ogsaa faa formeget af det gode", sagde Bonden, han væltede med Møglæsset.

„Om Gud vil", sagde Manden, han havde ikke faaet spurgt sin Kone.

Stedse farer Søn i Faders Skjorte, Datter i Moders Særk.

Den ager godt Læs i Gaard, der en god Hustru faar.

Et Jomfruhaar drager stærkere end to Plovstude.

Kat kommer ikke, før den faar Mus,

Pige ikke, før hun faar Hus.

Den, der var Bejler blid, blev Husbond gram.

Saks og Ragekniv daarer mangen Viv.

Det er et farligt Svin, den der skal vaskes hver Dag.

En Gæst og en Fisk lugter ilde efter 3 Dage.

Den, der pløjer nær Solen, skal høste nær Jorden.

De bider ligesom Præstelus.

Det er at gøre en Myg til en Elefant.

Den, der mister et Fruentimmer eller en Halvskilling, mister en Bagatel.

Hun er rumpet godt op.

Kvinden er den Krog, hvormed Fanden trækker Mændene til sig.

Kvindfolk er et Folk for sig selv.

Rom blev ikke bygget paa en Dag, alene Lokumet tog tolv Aar.

„Vil I med, saa hæng paa", sagde Drengen, han aad Ærter med Bagen af Skeen.

Ilde er ond Ægtemand, værre er ingen. Ingen Mand er ond, før han frier, og god, før han er død.

Det er for silde at kaste Surdejgen i Ovnen efter Brødet.

Der er kun een ond Kone i Verden, og Hvermand tror, det er hans.

„Min Søn, hold dig fra Kautioner og Sagførere."

En And er saadant et kedeligt Dyr, for meget til en, for lidt til to.

Nu kan du gaa hen og skide, medens jeg skære Brød, saa kan vi faa Mad paa een Gang.

Den Snegl, der kryber, kommer længer' end den Hare, der ligger stille.

Ofte kommer en sort Unge af et hvidt Æg.

Det er en dristig Mus, som gør Rede i Kattens Øre.

Bedre en svag Hest end tom Grime.

Den skjuler sig gerne, som skiden er.

Sus og Dus gør øde Hus.

Barn gør i By, som det hjemme har lært.

Sygen løber til og kryber fra.

Man ser en lappet Arm, men ej en sulten Tarm.

Hvo, der gifter sig for en Gaard, fortryder det inden et Aar.

Lær Ulven Paternoster, han siger dog: Lam! Lam!

Mølleren er aldrig saa drukken, han glemmer at tolde.

„Hvad gør Tysken ikke for Penge," sagde Bonden, han saa en Abekat danse.

Den fattige Mand søger om Maden, den rige om Lyst til at æde den.

Bedre at møde en vred Mand end en fastende.

At ryge op som en Løve og falde ned som en Lus.

Man skal ikke sige alt, hvad man ved, men vide hvad man siger.

„Nu ingen Slinger med Gedden, Kristoffer."

Der er Hvis paa Langjernet.[1]

De gamle Bukke har de stive Horn, men de støder saa sjældent.

Naar man giver sig ud for at være Hund, maa man ogsaa gnave Ben.

Der er mange, der have spædet til den Potte, den kunde sagtens blive fuld.

„Det er med Dig, ligesom med Søren Movstens Kærlighed, hun fattedes altid noget."

Mergel er som Pisken, men Møget er som Havren.

Rig Kvinde og kornfed Hest faar snart Mod.

„Munden er som Salaten," sagde Manden, han saa et Æsel æde Tidsler.

Hun faar noget bestilt, hun vimser om som en Mus i en Grynkube.

Den, som skal æde af en andens Haand, bliver sjælden mæt.

„Du har godt ved at synge, du betaler ingen Skat", sagde Bonden til Lærken.

Det er ikke let at fange Lopper med en Høtyv.

Een ad Gangen, saadan søber man Finker paa Landet.

Efter Ærter kommer Fjerter.

Han er kæpskægget.

Det slaar lige til som til Skrædderens Barsel, hvor de aad Barnet med.

Kvindfolk er ondt at have, men værre at miste.

Giftermaal og Slædeføre skal man passe, medens Tid er.

„Det kan gaa lige op", sagde Manden, han laa paa Ryggen og brækkede sig.

---

[1] Det er svært at forstaa; svarer til »Der er Bræk paa Skuden«. Je ska rænok lie love for, a der er Hvis paa Langjernet.

„Jeg har det slet ikke saa forknappet", sagde Manden, han havde kun een Knap i to Par Bukser.

„Aak ja, een hører da heller ikke andet end ondt i disse Tider", sagde Konen, hun hørte, der var Ild i Vesterhavet.

Det er saa lige til som Fod i Hose, naar Hælen sidder i Vristen.

Jo, een maa nok sige ligesom Manden, da han saa Degnen kyssede hans Kone: „Gud ha' Lov, der er Løgn til."

Hvor Fanden ikke kan komme selv, sender han en Sagfører (ogsaa Skrædder).

Det er ikke for Tudser at komme i Storkerede.

Der skal Tid til alt, selv til at fange Lopper.

Hvo der saar Ærter ved Alfarvej, faar ikke alle Bælge i Laden.

Ros ej Kornet i Blade, før du har det i Lade.

„Jeg kender nok Karse", sagde Bonden, han aad Skarntyde.

„Gud ha'e Lov, at det ikke var Koen", sagde Konen, da hendes Mand døde.

„Vorherre bevare min Mund", sagde Kællingen, hun havde sagt alt, hvad hun vidste.

Er Ræven først i Hønsehuset, spørger han ikke om Forlov.

Sjælden finder man tro Kat over sød Mælk.

Mangen stjæler Oksen og giver Kallunet til de fattige.

Der gaar 7 Herrer til en Smedesvend.

Det skinner ligesom Kattemøg i Maaneskin.

Nu naaede vi da Gudskelov til Pinds Ende.[1]

[1] »Til Pinds Ende« hedder et gammelt Mundheld, der er Udtryk for et færdigt Arbejde. Det stammer i Følge »Ringsted Folketidende« fra Bylavenes Tid, da Bymændene ikke i tilstrækkelig Grad var Herre over Skrivekunsten og derfor ikke kunde skrive Protokoller. Man havde saa en Pind, hvori der for hvert Stævne blev indridset Bomærke for de mødte Bymænd. Det hed sig saa, naar Pinden var »skrevet ud«, at de var naaet til »Pinds Ende«.

Vejrspaadomme og Solemærker.

Visse Datoer og „Solemærker" spillede (og spiller den Dag i Dag) en stor Rolle i de gamles Bevidsthed. Efterfølgende stammer herude fra Egnen.

13. Januar: De kolde Hundedage begynder da:

„Dagene længes
og Vinteren strenges."

25. Januar:

„Sct. Povl sadler sin Hest;
det tjener fattig Bonde bedst."

D. v. s.: Hvis Solen blot skinner saa længe, som Sct. Povl er om at sadle sin Hest, bliver det godt med Høsten og det hele.

2. Febr.: „Kondermosse" (Kyndelmisse); om denne Dag siger man:

„Kondermosse Tø
gavner 100 Læs Hø."

Eller, hvis det er Storm paa denne Dag:

„Kondermosse Knude
ryster sine Klude."

„Ligesaa mange Dage Lærken hun synger før Kondermosse, ligesaa mange Dage derefter skal hun tie."

22. Februar, Peders Stol: „Sct. Peder kaster den varme Sten i Vandet", saa er Isen ikke sikker mere, den tøer fra neden.

9. Marts, „De Fyrretyve Riddere": Saaledes som Natten er mellem den 8. og 9. (Tø eller Frost), vil det blive i 40 Dage derefter. Det er heller ikke godt, dersom to Maaneder „fryser sammen", det bliver da Frost hele den sidste Maaned med.

17. Marts, Sct. Gertrudsdag: „Idag er Sct. Gertrud ude at spadsere, sikken et godt (eller daarligt) Vejr hun har at gaa i". Rimeligvis som Følge af al den

megen spadseren, føjten om, Sct. Gertrud udfoldede, kaldtes Dagen ogsaa for „Gertefojten".

„Tør Marts, vaad April og kold Maj
fylder Bondens Lo og Lader."

1. Maj, „Voldermisse": 4 Dage før og efter Voldermisse er gerne kolde, de kaldtes i gamle Dage for „Kuldesønnerne".

11., 12., 13. Maj kaldes „De tre strenge Herrer", de hedder: „Mamertius, Pankratius og Servatius". I gamle Dage kaldtes de for: „De tre Ishelgene". Omkring ved disse Dage vil en svidende Østenstorm gennempiske Haver og Marker, og man vil faa at mærke, at de er de tre strenge Herrer.

24. Juni, Sct. Hans Dag: Tøjet skal være solet inden denne Dag (for Møllenes Skyld), og Løgene skal trædes ned, saa vokser de ikke foroven, men forneden, og de bliver da store.

23. Juli: Hundedagene begynder. Saaledes som Vejret er denne Dag, bliver det alle Hundedagene — nogle mener, det kun gælder de halve Hundedage.

23. August, Bartholemæus, kaldes „Bertemejs". Til denne Dag skal Løgene være oppe. Er Bertemejs klar, giver det en god Høst. I Dagene omkring Bertemejs skal det storme, saa man bliver bange, læg nu Mærke til det. Det er Hundedagene, der stormer ud, og Kattedagene, der stormer ind.

24. August: Kattedagene begynder, de varer i 9 Dage. Vejret i de 9 Kattedage er en Forhøjelse eller en Forværrelse af Hundedagsvejret. Gamle Marie Lars Jensen sagde altid, naar nogen klagede over Vejret i Hundedagene, at det var for varmt, koldt eller regnfuldt: „Ja, vent nu til de 9 Kattedage kommer, saa bliver det meget værre".

Naar man kan gribe ind i Maanen med den venstre Haand, er den i tiltagende, men hvis man kan gribe ind i den med højre, er den i aftagende.

For at holde rede paa, hvilke Maaneder der havde 30 eller 31 Dage, brugte Moder følgende Vers:

„Tredive Dage har November,
April, Juni og September.
De andre have tredive og en,
Februar mangler to eller en."

Foruden de Varsler paa Vejr og Vind, der er nævnt under Maanederne, har man ogsaa andre Tegn, der varsler det kommende Vejr.

En lysende Ring om Maanen betyder saaledes Regn eller Sne inden 3 Dage.

Naar Vorherre strør Sand,[1] bliver det ogsaa Regn inden 3 Dage.

Kryber Eddertudsene omkring, er de ude efter Snegle, der er da Regn i Anmarsch.

Skærper Katten sine Kløer i Hyldens Bark, varsler det Storm.

Fugtighedspletter paa Vinduerne betyder Regn og Blæst næste Dag.

Styrter Hønsene ind, naar det regner, er det kun en Byge, bliver de ved at gaa ude, er det Dagsregn.

Kommer Vildgæs og Svaner tidligt, er der en snarlig og streng Vinter ivente.

Er der mange Rønnebær eller Agern, bliver det en streng Vinter.

Kommer Ask før Eg,
bli'r Sommeren bleg.
Kommer Eg før Ask,
giver Sommeren Pladsk.

[1] Makrelskyer.

Tegn paa, at Vinteren er i Anmarsch, er:

Naar Gaas gaar til Hav
og Grævling i Grav,
kommer Vinteren ikke i Skridt,
men i Trav — —.

Sagn og Overtro.

Stedsagn.

I gamle Dage var Indgangen til *Bregninge Kirke* paa dens sydlige Side, men en skønne Dag laa der pludselig en Lindorm foran Kirkedøren, og Kirkefolket kunde ikke komme ind. Ingen havde Mod og Mandshjærte nok til at turde binde an med Uhyret, der bestandigt voksede og voksede. Tilsidst vidste man ikke anden Udvej end at lave en ny Indgang paa Kirkens nordre Side, som Kirkefolket kunde gaa ind ad.

Den frygtelige Lindorm laa imidlertid stadig omme foran Sydsidens Indgang og solede sig, men som nu Tiden gik, kunde det jo befrygtes, at Lindormen vilde vokse sig saa stor, at den tilslut vilde omspænde hele Kirken og derved hindre Godtfolk i at høre Guds Ord.

Her var gode Raad dyre.

Men saa fik de — ingen véd hvorfra — det Raad, at sætte en stor Tyr ind at fede i syv Aar, til den var kraftig nok til at tage Kampen op med Lindormen. Som sagt, saa gjort. Tyren blev sat ind for at fedes, og da de syv Aar var gaaet, tog den Kampen op med den frygtelige Lindorm: „Og Tyren", siger min Meddeler, „maa da alligevel være blevet den stærkeste, siden Lindormen er borte, men det er derfor, Indgangsdøren nu er paa den nordre Side."

Paa Kirkedøren ses forneden et gammelt Jernbeslag, der forestiller en Øgle paa fire Ben samt et Dyr, der

minder om en Kronhjort, det er maaske en billedlig Hentydning til Lindormen og Tyren.[1]

Til Bregninge Kirke, eller rettere til dens Præster, knytter der sig en gammel og uhyggelig Spaadom, nemlig den, at Menigheden ikke skal faa megen Fornøjelse af Præsterne, da Døden vil komme som Gæst og tage enten Præsten eller hans Hustru med sig.

En af de første Gange, der hentydes til Spaadommen, er i „Berlingske Tidende" (Nr. 40, 1838). I en Artikel, der fremkom efter Pastor Sindings Død, staar der bl. a.:

„Kun et Par Aar havde han været Sognepræst i Bregninge, der er ligesaa uheldig med sine Præster, som det synes egnet til at gøre en Præstefamilie lykkelig, da det er et af de bedste Kald i Danmark ...."

Tager man det sidste Hundrede Aars Præstefamilier op til Undersøgelse, vil man se, at der fra 1813—1920 har været 15 Præster i Bregninge,[2] medens der for Expl. i Ondløse kun har været 11 Præster i trehundrede Aar.[3]

Præstelisten for det Tidsrum ser saaledes ud:

Fr. Öwre	1813 † 1827.
J. H. Fischer	1827 † 1828.
W. A. Worsøe	1828 † 1830.
H. Torp Hansen	1830 † 1834.
C. L. Sinding	1834 † 1838.
Jungersen	1834 † 1854
O. Wiedemann	1854—1858.[4]
Hans Knudsen	1858—1865 (døde ikke her, men rejste bort.)
Funder	1865—1880 (Fru Funder døde.)
Eller	1880 † 1882.
Gregersen	1882—1892 (Fru Gregersen døde.)
Jakobsen	1893 † 1900.
Evensen	1900 † 1904.
Keiding	1904 † 1907.
Ifversen	1907 til Dato (Fru Ifversen døde efter kort Tids Forløb.)

[1] Se endvidere Caroline Graves: »Ved Halleby Aa« S. 194.
[2] Kapellaner ikke medregnet.
[3] Estrup: »Tygestrup som det var og som det er«.
[4] Wiedemann døde ikke selv, men da hans lille Søn druknede, kunde W. ikke udholde at bo længere paa det uhyggelige Sted.

Det hed sig, at det var en af den meget gamle Tids Præster, der var en grum Karl, som forfulgte og jagede Præsterne bort.

Lars Andersen meddeler i sin Bog „Folkesagn og Folketro i Skippinge—Tudse og Merløse Herreder" følgende: „Der var en Præst i Bregninge, som hængte sig, og hans Genfærd i et Føls Skikkelse gik senere forbi Præstegaarden og hen til Kirken. En Karl, der var kommet til at tjene hos den nye Præst, spurgte om, hvad det var for et Fol, der gik paa den Tid af Natten. for han havde set det flere Gange. Præsten vidste nok, hvad det var, og han sagde til Karlen: „Her er en Silkegrime, tag den og læg paa det, træk det saa ned i Ellehaven, og da kommer jeg." Præsten kom saa og manede Genfærdet ned. Men det sagde, at den første halve Snes Præster i Bregninge skulde ikke faa noget Held til at være der!

Den Præst, der hængte sig, var Pastor Sinding. Om ham vil jeg gerne fortælle lidt. Den 3. Oktober 1834 tiltraadte han Embedet i Bregninge, og Begyndelsen lovede ikke godt. Ved den første Konfirmation kasserede han nemlig alle Konfirmanderne. Forældrene blev vrede over, at han saadan skar alle Børnene over een Kam og klagede til Provst Discher i Følleslev. Provsten raadede dem til at klage til højere Myndigheder. Resolut lagde Bønderne tilvogns, læssede alle Børnene paa og kørte dem den lange Vej ind til København, hvor hele Flokken, med Bønderne i Spidsen, marscherede op til Biskop Mynster. Bønderne forklarede Sagen som den var og bad Biskoppen overhøre dem. Det gjorde han, og efter endt Eksamination gav han dem det Vidnesbyrd med tilbage, at de godt kunde konfirmeres allesammen med Undtagelse af et Par enkelte Stykker. Tilfredse med dette kørte Bønderne

og alle Børnene hjem til Bregninge, hvor de gik op til Præsten og præsenterede ham Biskoppens Vidnesbyrd. Da Sinding havde læst det, sagde han: at kunde Biskoppen tage Faarene, kunde han lige saa godt tage Bukkene med — og saa konfirmerede han dem alle.

Efter at Sinding baade i Jylland[1] og Bregninge havde erfaret, at det ikke gik an virkeligt at belære Børnene, „da de jo kun skulde være Bønder og ikke havde Brug for al den Lærdom", gik han nu til den modsatte Yderlighed og lod dem sejle sin egen Sø. Naar for Eksempel et af Børnene gabede, naar de var til Konfirmationsforberedelse, gav han dem straks fri allesammen.

Til min Tantes Moder sagde han efter endt Konfirmationsforberedelse: „Nu har jeg gjort saa meget for Dig, min Pige, at Du godt kan se ned til mig med lidt Ribben og Medisterpølse."

Gamle Dr. Dyrlund fortalte mig i 1914:

„Paa den Tid var der kommet Forbud mod Brændevinsbrænden. I Jylland paahvilede det Præsterne at holde Øje med, at Forbudet blev overholdt, men her paa Sjælland kendte vi det ikke. Da han første Gang kom ud paa Kaltredgaarden, var min Søster og jeg der. Aldrig saasnart var han kommet ind i Gangen, førend han begyndte at snøfte og snuse. Da min Fader kom ud og tog imod ham, røg Præsten straks i ham og sagde truende: „Naa, saa De laver Brændevin". Det var Mjød, vi lavede.

Han var nu en ren Krakiler. Min Broder Emil gik i Skole hver Dag, baade med de store og med de smaa. Det fik Præsten at vide, og han gjorde et farligt Spræl

[1] Han var i 12 Aar Præst i Bjerregrav-Aalum og Tanum. Han søgte til Bregninge, dels fordi han ikke kunde faa sin Tiende udlignet paa retfærdig Maade, dels fordi han havde saa mange Fortrædeligheder med Bønderne, der miskendte den Iver, hvormed han underviste Ungdommen, der faktisk var den bedst underviste i Provstiet.

i den Anledning. De blev da enige om at skrive ind til Cancelliet (Læreren havde givet sit Samtykke) og efter en Stunds Forløb kom der den Kendelse fra Cancelliet: at naar det ikke generede Læreren, saa var det kun rosværdigt for Forældrene.

Det var altsaa ogsaa et Nederlag for ham.

Præstegaarden laa dengang inde i Ellehaven. Den bestod af en Hovedlænge og en Sidelænge. Præsten havde sin egen Stue, og naar nogle af hans enkelte gode Venner kom paa Besøg, blev de budt derind. Det fortaltes, at han derinde havde en stor Brændevinsflaske, som han gemte bag en tyk Bog, man mente det var Biblen.

Ustandseligt fornærmede han Folk.

Naar Kirkegængerne kom ind i Kirken, efter at han var gaaet op paa Prædikestolen — noget, der jo nok kunde hænde for dem, der havde en lang Vej, som f. Eks. fra Alleshave — begyndte han at skælde dem ud paa det groveste. Der var ogsaa en Tid, hvor han vakte Forargelse, fordi han red i fuld Galop med Præstekjolen paa til Anexet Bjergsted.

En af hans faa Venner var Bommand Nielsen ved Løjtvedbommen. Saa var det en Gang ved en Altergang, at der blandt Altergæsterne var en Mand tilstede, som Præsten vilde tale med bag efter. Da Præsten paa sin Vandring med Vinen naaede hen til Manden, sagde han, idet han bød ham Bægeret:

„Glem nu endelig ikke at komme hen til mig, naar Altergangen er forbi, og faa Bud med.“ — Det drejede sig om et Brev, der skulde sendes hen til Løjtvedbommen. Det var Folk meget forarget over.

En Dag red han til Auktion i Aarby Præstegaard, hvor han blev beværtet med stærke Drikke. Der var der nogle Gavtyve, der bandt hans Sporer fast til Stole-

benene under ham. Da han endelig rejste sig, væltede han om med Stolen og laa og trillede rundt.

Pastor Sinding var en meget belæst og lærd Mand, og han morede sig svært ved at drille Provst Discher med at „sætte ham til Vægs" med Lærdommen. Da nu min Onkel havde læst med os en Tid, skulde der være Eksamen. Min Onkel bad baade Præsten og Provsten, men ingen af dem kom, thi Provsten turde ikke komme for Præstens Lærdom, og Præsten turde ikke komme fordi han var bange for de mange Klager, der var indgivet over ham, saa han har jo aabenbart haft en ond Samvittighed. Heldigvis havde min Stedfader ogsaa bedt Pastor Heine, saa vi slap jo nemt."

Der fortaltes, at da Pastor Sinding ved en Begravelse i Bregninge skulde „kaste Jord paa" og lige havde kastet den første Skovlfuld Jord ned paa Kisten og sagt: „Af Jord er Du kommen" — fik han pludselig Øje paa en Mand i Følget, som han kendte, han udbrød da nok saa fornøjet: „God Morgen, Jens Pæsen" .. og idet han kastede den anden Skovlfuld: „Til Jord skal Du blive — er Du kørt ind i min Gaard i Dag?"

Ved et Skolekommissionsmøde i Alleshave var han døddrukken.

Der indgik nu saa mange Klager over Præsten, at Cancelliet tilskrev Amtmanden i Holbæk følgende:

„I Anledning af hertil indkommen Indberetning fra Provst Discher om, at Sognepræsten for Bregninge og Bjergsted Menigheder, Sinding, ved forskellige Lejligheder offentlig skal have vist sig i beruset Tilstand og derved givet Anledning til Forargelse, har Cancelliet under D. D. tilskrevet Biskoppen over Sjællands Stift om at foranstalte en Provsteret nedsat til at optage et Undersøgelsesforhør over bemeldte Sognepræst Sinding i saa Henseende udviste Forhold .."

„Pastor Sinding ventede det værste", fortæller Dr. Dyrlund videre. „Dagen før eller et Par Dage før Forhøret i Provsteretten, red han op til Faurbo Kro — der den Gang var meget besøgt — til stort Kalas, der drak han sig fuld og red omkring og tossede sig, inden han red hjem.

I Præstegaarden boede der en Skrædder Villumsen, og han hørte, hvorledes Præsten om Natten gik op og ned ad Gulvet og sagde: „Vig fra mig Satan — vig fra mig, Satan."

Næste Dag fandtes Præsten hængt i sit Værelse. Der gik nu Bud over paa Bregningegaarden efter en Pennefjer til at puste Liv i ham med, men han var og blev død.

Den Dag fik vi Ferie paa Kaltredgaard, og min Onkel gik saa ned og trøstede Konen. Hans Døtre var meget fortvivlede.

Den Gang maatte Selvmordere ikke begraves paa Kirkegaarden, men min Onkel skaffede Tilladelsen."

Det hedder sig, at et Menneske, der myrdes eller tager sig selv af Dage, maa blive ved at gaa paa Jorden i lige saa lang Tid, som den de ellers skulde have levet i. Selvfølgelig gik den hængte Præst igen. I vort Hus oppe paa Marken boer der en ældre Kone, hvis Tante tjente i Præstegarden. Tanten maatte hver Aften under Gysen og Bæven bære en Bakke med Smørebrød, Kaffe o. s. v. ud i den mørke Have og sætte det op i et Træ.

Spøgeriet blev tilsidst uudholdeligt, det holdt et farligt Mas om Natten, og i lange Tider lød der nede fra „Ellehaven" forfærdelige Skrig, Graad og Klynken. Der var da ikke andet at gøre end at se at faa manet det ned. Det var vistnok Pastor Knudsen, der maatte tage Tørnen med Gespenstet. Kampen var haard. Genfærdet vilde ikke ned, og først ved Solopgang lykkedes det Præsten at vinde Sejr.

„Noget" var der nu, der spøgte i den gamle Præstegaard. Det kunde hænde, at Hænder strøg henover Dynerne, men kun naar en bestemt Dør, der førte fra Gangen ud til Gaarden, var lukket; naar den stod aaben, mærkede man intet. En Gang sad en af Præstedøtrene sammen med Forældrene i Stuen, det var da fuldstændig, som om „Een" gik med Træsko paa ude i Gangen, der var kun Udgang til Gaarden, og Døren var aflukket. To Gange gentog det sig:

I Gangene gik menneskelignende Gestalter omkring, og naar Hunden blev lukket inde i et bestemt Værelse om Natten, blev den straks meget urolig, om Morgenen fandtes den badet i Sved. Der var ogsaa en Bro nede i Haven, hvor der var „noget".

Den Gang, da Pastor Funder kom til Bregninge, boede hans første Svigerfader, Provst Basse, i Hjembæk, hvor Broderen var Præst. Provst Basse, der kendte Spaadommen om Døden og de Tilfælde, der allerede var indtruffet, satte Himmel og Jord i Bevægelse for at faa Præstegaarden flyttet. Han mente, at Dødsfaldene skyldtes Dunster i Jorden — Præstegaarden laa jo lavt og var vistnok meget usund — og knapt halvandet Aar efter Funders Ankomst lagdes Grundstenen d. 30.—1.—1866 til den nuværende Præstegaard.

Ideen var jo meget god, hvis blot ikke Spøgeriet og den usalige Spaadom var fulgt med. Nogle Aar efter døde Fru Funder, og snart var alt i den gamle Gænge igen med Døden, der gik paa Gæsteri i Præstegaarden.

Som man ser af Præstelisten, har den gamle Spaadom saamænd slaaet godt nok til. Døden har prompte aflagt sit Besøg hos alle Præsterne med Undtagelse af Pastor Knudsen, der vel paa Grund af sit „Kunnen

mere end sit Fadervor" i Tide har set den kommende Fare og reddet sig ved Flugt.

— Ja, saadan fortæller man her paa Egnen om Præsterne i Bregninge.

Menneskets Sygdomme.

„Oppe i Daurup Skov findes en saakaldt „hellig Eeg" (to Ege, der er sammenvoksede nogle Alen fra Jorden), som Almuen tillægger Lægedomskraft. Til denne valfartes der langvejs fra med Patienter, som kryber gennem Mellemrummet mellem de to Stammer nedenfor Sammenvoksningen, og som for at opnaa Helbredelse anbringer Stykker af deres Klædning m. m. i Træets Grene, der derfor altid ere behængte med slige Offergaver."[1]

Dette Træ havde i sin Tid en vældig Glansperiode som en Art hellig Træ. Og intet Under, thi det kunde helbrede for Skæver (Engelsk Syge) og flere andre Sygdomme.

Naar nogen ønskede at søge Hjælp hos Træet, skulde de først ned til Ole Snedker i Bregninge og have lidt „Klokkefedt". Det blev skrabet af Kirkeklokkens Aksel, dér hvor den bliver smurt. Helst skulde der jo følge lidt Malm med, og da Ole Snedker var Klokker, havde han jo nem Adgang til det eftertragtede Klokkefedt, og han tjente mangen en god Drikkeskilling.

Nogle foretrak, forinden de aflagde Træet Besøg, at foretage en Art Pilgrimsvandring ud gennem „Sultekrogen" og op over „Kryvopbakken". Andre gik direkte til Træet, der staar i Skovens vestlige Del, et lille Stykke fra Vejen paa venstre Haand.

[1] »Danmark«, illustreret Rejsehaandbog, udgivet af Foreningen »Fremtiden«, redigeret af P. V. Grove. 2. Udgave. København 1871.

Egen i Daurup Skov. Tegning af Albert Thomsen.

Det er et prægtigt gammelt Egetræ, der et Stykke oppe paa Stammen deler sig i to tykke Stammer, der saa højere oppe atter er groet sammen. Derved fremkommer et stort Hul, som de syge krøb igennem, efter først forinden at have smurt sig med Klokkefedtet. Naar de var krøbet gennem Hullet, ofrede de Klædningsstykker m. m., som blev kastet op i Træets Grene, og endnu ved Aarhundredets Slutning var Træet godt

behængt med Klædningsstykker. Moder siger, at Folk troede, Sygen blev i Træet.

Det gamle Egetræ, som har været syge og lidende Menneskers sidste Tilflugt i over 100 Aar, trues nu af Ødelæggelse, idet den opvoksende Bøgeskov kvæler det, og det falder selvfølgelig ikke Skovejeren ind — trods Henstilling — at rydde Bøgetræerne rundt om det.

Nede i Norager Skov, hvor Vejen drejer, staar „Troldetræet". Det er et Bøgetræ, der har delt sig i to Stammer, og som lidt højere oppe atter groer sammen; gennem det derved fremkomne Hul blev de spæde Børn trukne igennem for at afværge Trolddom og lignende. „Gamle Hendrik", der boede i det lille Hus ved Skoven, fortalte, at han en tidlig Morgen tilfældigt overværede en saadan „Forestilling", hvor nogle voksne slog Kreds om Træet — vistnok syngende — medens Barnet blev trukket gennem Hullet. Barnet lever endnu som ældre Kone og boer i et lille Hus paa den anden Side Skoven.

Træet i Daurup Skov fik sig iøvrigt to slemme Konkurrenter, nemlig Dyrlæge Sønchsen (der var Homøopath og boede i Rumperup), og Boelsmand Chr. Mortensens Kone, der boede i det første Sted paa højre Haand, naar man fra Snuderup kører mod Faurbo. Hun kunde kurere baade 3die og 4de Dags Feber samt Koldfeber blot ved at den syge drak af en Hjærneskal, hun havde, og som hun vogtede over som over den kosteligste Skat.

Fru Hanne Jensen, Løjtved (nu Reerslev), var som Barn deroppe for at blive kureret for Skæver. Derom fortæller hun følgende: „Det var en skrækkelig Kone at se, hun var „lillegammel" og lignede en ren Pulverheks. Aldrig saa snart var jeg kommet indenfor, førend hun tog fat i mig med sin knoglede Haand og førte mig

ind i et uhyggeligt mørkt Rum, hvor hun „læste" over mig, derefter gav hun mig saadan en væmmelig Skaal at drikke af, aa, jeg kan næsten ikke sige, hvad den var af, og det jeg drak, var som Sand."

Det var i det hele taget utroligt, hvad syge og lidende Mennesker kunde faa sig selv til.

Den Gang Bommandens Morder[1] blev henrettet paa Bakken ved Tømmerup, tog Folk derud som til en stor Folkefest. Vores Nabokone, Ellen Enevoldsen, der forlængst er død, vilde da heller ikke gaa glip af Forlystelsen, og travede den lange Vej derud. Der var forsamlet en stor Menneskemængde, men Ellen fik da myret sig saa meget frem, at hun fik en god Plads lige ved Retterstedet.

Morderen blev ført frem, og i samme Nu Skarpretteren havde hugget Hovedet af ham, var der en ung syg Pige, der kastede sig ned og drak af den varme, dampende Blodpøl, det hed sig nemlig, at kunde man

---

[1] *Om Mordet paa Bommanden* fortæller ovennævnte Fru Hanne Jensen: Bommanden, der boede i et nu nedrevet Hus, der laa ved Hovedlandevejen, ved Vejen, der fører op til Ubberup Højskole, blev en Nat myrdet af 3 Banditter. Den ene af dem spillede Kæreste med Bommandens Husbestyrerinde, Sidse, og han havde vistnok aftalt med hende, at hun skulde sætte et Lys i Vinduet, naar der var Fred og ingen Fare.

For at faa Bommanden ud, var den ene af Røverne tilhest, de to andre laa ovre i Grøften paa den anden Side af Vejen og passede paa. Aldrig saa snart var Bommanden kommet ud for at afkræve Rytteren Bompengene, førend de faldt over ham og slog ham fordærvet, derefter slæbte de ham hen til Brønden for at kaste ham ned i den. Den arme Mand, der ikke var død endnu, tog fat i Brønddækket for at holde sig oppe, men de var ham for stærke, og det endte med, at han maatte slippe Taget (nogle sagde, at de havde hugget Fingrene af ham for at faa ham til at slippe, ihvertfald kunde man Dagen efter se Mærkerne af hans blodige Hænder paa Brønddækket).

Efter at have røvet hans Penge flygtede de; den af dem, der var tilhest, red til Kallundborg. De Folk, der Morgenen efter Mordet kørte forbi Bomhuset, kunde jo nok se, at der havde været noget Oprør ved Huset. Sidse selv gik rolig udenfor og fejede.

Da Mordet rygtedes til Kallundborg, blev den, der var redet derned, grebet; der var nemlig nogle, der havde set ham vadske Blodet af sig i Stranden. Kort efter blev de to andre ogsaa fanget. Hovedmanden blev dømt fra Livet og skulde halshugges paa den store Bakke ude ved Tømmerup, hvorfra Gerningsstedet jo kunde ses." . . . .

slippe efter at drikke endnu varmt Morderblod, kom man sig.

Tilskuerne var som lammede over Henrettelsen og over den bloddrikkende Pige, der var aandeløst stille, og ingen kunde sige et Ord:

„Havde jeg vidst, at det var saa slemt, tror jeg dog alligevel ikke, jeg var taget derud", sagde Ellen, da hun fortalte dette.

Om selve Henrettelsen fortæller Kammerraad Jensen, Viskinge:

„Henrettelsen foregik paa den store lange Bakke ved Tømmerup, paa Højden nærmest Byen.

Alle Sognefogderne, og deriblandt min Fader, var sagt til at møde med bevæbnet Mandskab, der skulde „slaa Kreds" om Forbryderne, for at de ikke skulde undløbe. Da alle Viskingedrengene løb derud for at se Henrettelsen, løb jeg selvfølgelig med, jeg var vel 10—12 Aar.[1]

Da vi kom derud, var der en Masse Mennesker, og rundt om Retterstedet stod de tilsagte Bønderkarle, bevæbnet med Høtyve og lignende. Herredsfoged Gude, Herredsfuldmægtig Gyth og et Par Betjente kom kørende i „stiv Vogn" fra Kalundborg med de tre Forbrydere, der var ogsaa en Præst med.

Efter at Hovedet var hugget af Hovedmanden, blev det sat paa en lang Stang, der blev sat ned i Jorden, men da Ansigtet ikke vendte ned mod Gerningsstedet, som det sig hør og bør, slog Skarpretteren det med sin blodige Haand og sagde: „Se nu der ned ad, din Røver." Og saa kan det nok være, det kunde se ned ad Bomhuset til.

Da de to andre Røvere havde set deres Bundsforvandt blive halshugget, kom Turen til dem; de skulde piskes. Efter at Tøjet var taget af den ene af dem, blev han bundet til en Pæl, ved Siden af hvilken der laa 6 Birkeris, der hver var bundet paa en lang Stok (hver Forbryder skulde have 3 Slag af 3 forskellige Ris,

[1] Kammerraad Jensen er født 1832.

altsaa ialt 9 Slag). En af Skarprettermedhjælperne tog et af Risene og slog ham af al sin Magt de første 3 Slag paa Ryggen. Han slog saa haardt, at Blodet dryppede af Riset og sprøjtede af Ryggen. Det var om Vinteren og en streng Frost og Kulde, saa det har jo været en haard Omgang med den nøgne, blodige Ryg. Da han havde faaet de første 3 Slag, rakte Rakkerknægten det blodige Ris til en anden, tog det næste og slog videre med det. Gud hvor Røveren dog skreg. Da han havde faaet sine 9 Slag, kom Turen til den anden. Efter endt Piskning blev de ført til Kallundborg og blev derfra ført til København, hvor de skulde i Slaveriet paa Livstid."[1]

Henrettelserne var tiltrods for den Uhygge, der var ved dem, stedse en stor „Forlystelse" for Folk. Gamle *Dr. Dyrlund* havde i sin Ungdom været med til en saadan, og om den fortalte han mig i 1914 følgende:

„Det var vistnok i Aaret 1842, at der skulde *henrettes tre Mordere i Roskilde.* De havde særlig huseret i Hornsherred og bl. a. slaaet en hel Familie ihjel. En af dem, en Skrædder, var særlig ondartet, og han havde ved denne Lejlighed bl. a. taget et lille Barn op af Vuggen og slaaet det ihjel mod Kakkelovnen.

---

[1] Om hvorledes det derefter gik Bommandens Husholderske, fortæller Fru Hanne Jensen:

»Husholdersken Sidse blev gift med en Gaardmand, der boede paa venstre Haand af Vejen mellem Svebølle og Bjergsted; da han var død, giftede hun sig 2. Gang med en Jyde, der hed Bjørnskov, og efter ham fik Gaarden Navn.

Oppe i Sidses Øverstestue stod hendes Dragkiste, og af dens øverste Skuffe kunde hun hive den ene 100 Rigsdaler efter den anden, sagde min Svigermoder, der var hendes Veninde, og aldrig var der nogen, der fik Lov til at se i Skuffen. Hun fortalte min Svigermoder, at hun den Nat, Mordet fandt Sted, havde lukket sig inde, da hun var bange for, at de skulde gøre hende noget: »Du ka rænok tro, a ded var en streng Nat, je sad inge i Stuen aa hørte, vonden de tumled om aa dundred paa Dørren.«

Der var noget, der trykkede og pinte hende, og hun talte aldrig med min Svigermoder, uden at hun græd.

Da hun laa paa sit Yderste, blev Pastor Rask hentet, og til ham aabenbarede hun sin Andel i Forbrydelsen. Da Sidse var død, og Rask skulde kaste Jord paa hende, sagde han ude ved Graven: »Denne Kone har haft en tung Byrde, som hun lettede for mig paa det sidste, og da jeg kunde se, at hun kunde dø naar som helst, vilde jeg ikke melde hende til Øvrigheden; dersom det er forkert, tager jeg gerne den Skyld paa mig. Hun har angret svært.«

Alle vi store Skoledrenge — jeg var vel 16 Aar — blev beordret med til Henrettelsen, thi nogle af os kunde jo blive Præster, andre Jurister o. s. v., og saa havde vi jo godt af at hærde os mod al for megen Følelsesfuldhed.

Paa en Bakke udenfor Roskilde, mod Frederikssundsiden, var Skafottet rejst, og en vældig Menneskemængde havde givet Møde for at overbevise sig om, at Retfærdigheden skete Fyldest, saaledes, at den, der tog andres Liv, med sit eget maatte bøde derfor.

Morderne kom de kørende med i Kærrer fra København. De havde som en sidste Begunstigelse Dagen før Henrettelsen faaet Lov til at faa al den Mad og Drikke, de ønskede.

Saa kom det Øjeblik, hvor Morderne skulde op paa Skafottet, det gik vistnok efter Alder. En af dem var forlovet, hans Kæreste kom op paa en Fjæl for at tage Afsked med ham. De maatte hugge baade 2 og 3 Gange, inden Hovedet faldt.[1]

Skrædderen skulde klæde Stejle og Hjul, og alles Hoveder sættes paa en Stage. Ja, se det var Rettergang, og der var da heller ikke den Gang nær saa mange Mord som nu. Senere, vistnok efter 3 Dages Forløb, blev de, ved særlig Tilladelse, begravet i en Krog af Kirkegaarden.

Et Par Dage efter Henrettelsen fulgte jeg en Kammerat forbi Retterstedet. Da jeg om Aftenen gik alene tilbage, var jeg ikke fri for at være bange, da jeg saa de Hoveder i Maanelyset."

Man havde mange andre Midler til at hjælpe en Syg paa Benene igen. Lidt Kirkegaardsjord i en lille Klud paa Brystet var godt for mangt og meget. Men var man meget syg, maatte der skrappere Midler til.

[1] En Læge i København, der studerede en Bog om Menneskets Karakter bedømt efter Hovedets Facon o. s. v., havde af en af Rakkerknægtene købt Hovedet af den ene Morder for at studere det og se, om det nu ogsaa passede. Da en Karl saa kom til København med Kassen, hvori Hovedet var, blev han standset ved Volden, der var en Art Toldsted, og spurgt om, hvad der var i Kassen: »Ganske almindelige Ting«, svarede han. De troede imidlertid, det var toldpligtige Varer, der var i Kassen, saa han maatte aabne den; men da de saa det afhuggede Hoved, lod de ham skyndsomst passere.

Der var en Mand, der ved Nattetid gik forbi Butrup Kirkegaard ved Holbæk. Ligesom han nu allerbedst gaar, ser han, at der staar en Mand, „lige ret op og ned" oppe paa en af Gravene. Han tiltalte Manden, men fik intet Svar, saa gik han derind for at undersøge Sagen nærmere. Det viste sig da, at det var en Mand, der var gaaet derind for at blive helbredet for Brystsyge. Han skulde i Midnatstimen staa paa en Grav og holde en Græstørv over Hovedet. Han maatte ikke tale, medens det stod paa, og han var derfor meget ked af, at han var blevet forstyrret.[1]

Inde i Hagested var der en Præst, der havde en Pige, som hed Maren. Hun havde tjent Præsten i mange Aar. Da hun blev gammel, blev hun træt af at tjene og sagde sin Plads op. Den Dag, Maren skulde rejse, ytrede hun Ængstelse for, hvorledes hun dog skulde faa al den ledige Tid til at gaa. Præsten foreslog hende da, vel nærmest for Spøg, at hun jo kunde have en lille Biindtægt ved at signe og maale. Det lod til at passe Maren svært godt, og hun spurgte saa Præsten om, hvordan hun skulde bære sig ad med det. Jo, det var den letteste Sag, hun skulde blot sige: „Sorte Bændler, hvide Bændler, sorte Bændler, hvide Bændler."

Nogle Aar efter blev Præsten syg af en Byld i Halsen. Der blev hentet Læge og alt, men der var ikke noget at gøre, Bylden var for langt nede, og var ikke til at skære.

Præsten var ved at sulte og kvæles ihjel, og da der ingen Hjælp var at faa, foreslog Præstekonen, at de skulde sende Bud efter Maren, der havde begyndt at faa lidt Ry paa sig som klog Kone.

Det gjorde de saa.

[1] Denne og efterfølgende Historie er i 1914 meddelt mig af Dr. phil. Dyrlund.

Da Maren var ankommet, gik hun ind til Præsten, stillede sig op ved hans Seng og sagde i den største Alvor: „Hvide Bændler, sorte Bændler, hvide Bændler, sorte Bændler." Da lo Præsten saa hjærteligt, at Bylden sprang, og han kom sig.

Visse Blomster og Planter spillede, og spiller den Dag i Dag, en stor Rolle i mange Landboeres Bevidsthed, og ikke uden Grund, thi nogle spaar Dødsfald og Uheld, medens andre bringer Held og giver Sundheden tilbage til de syge.

Man siger, at hvis *Rosen* blomstrer i Paasken, spaar det Dødsfald.

Eks.: „Paa en Gaard i Eskebjerg blomstrede der i Paasken en Rose. Da der ikke var nogen, der var syg, var der jo tilsyneladende ingen Fare, men hvad skete saa? Jo, saa var der en Hest, der sparkede en af Karlene ihjel. Nej saadant slaar saamænd aldrig fejl. Der var for Resten i et Hus der i Nærheden, hvor Rosen ogsaa blomstrede i Paasken, og der døde da ogsaa et lille Barn."

Er der *en hvid* Plante imellem lutter grønne af samme Art (f. Eks. en hvid Grønkaalsplante mellem Grønkaalen), bringer det Død inden Aaret er omme.[1]

En *sort Tulipan* blandt spraglede varsler ogsaa Døden.

Maleren Zahrtmann havde foræret mig en hel Del Tulipanløg. De blev lagt om Efteraaret. Da de det følgende Foraar kom op, var der mellem alle de spraglede en underlig langstilket sort Tulipan. Da Moder saa den, sagde hun: „Den kan jeg ikke lide, bare ikke den spaar Død, inden Aaret er omme, og saa er der jo oven-

[1] »Dette passer«, siger Moder, »for en Gang Moder var herude, gik hun og min Søster Lisbeth i Urtehaven: »Uh!« udbrød Moder, »der staar jo en hvid Kaalplante; stakkels Johanne!« Dermed rykkede hun Kaalplanten op og kastede den væk. Kort Tid efter døde min Datter Ingeborg. Dette med Kaalen fik jeg først at vide længe efter.«

ikøbet to Blomster paa samme Stilk.“ Zahrtmann døde ret pludseligt, næsten inden Blomsten var afblomstret, og hans Moder fulgte ham i Graven inden Aaret efter hans Død — to Blomster paa samme Stilk.

Med *Fuksiaen* er det rent galt, den bringer den skinbarlige Død lige ind i Huset.

Pelargonien bringer Kræft, og det er da ikke saa underligt, at mange kalder den for „Kræftblomsten“.

Natlys maa ikke flyttes eller deles, da det bringer Uheld.

Sippelfinen, ja den er god nok, den maa ikke savnes i noget Hus, da den er kølende og god at lægge paa Brandsaar. Den brugtes altid i min Barndom til Brandsaar, af hvilken Grund den holdtes højt i Ære og blev passet omhyggeligt, man vidste jo ikke, hvornaar man fik Brug for den. Og man ser den endnu i enkelte gamle Hjem, der har Respekt for sig selv.

„Hvor *Myrthen* ej gror, ej Lykken boer“, siger man ogsaa.

Andre Planter ere gode og nyttige at have, ja, der er dem, der bringer Held. For at være paa den rigtige Side, bør man helst, ligesom Moder, have et bestemt „Blomsterkaater“ (Blomsterkvarter) i Haven, og i dette bør der være 9[1] vellugtende Planter. Disse Planter er: *Balsam, Ambrød* (Ambra) *Hjærtensfryd, Salvie, Krusemynte, Malurt, Lavendel, Matram* og *Reseda.*

„*Sct. Hans-Urten*“ er god nok. Den bringer Held og Lykke. „De Usynlige“ kan godt lide at være, hvor den groer. Sct. Hans Aften og Dag stikker man til Ære for Helgenen Blomsterne ind under Bjælkerne i Stuerne, dér skal de nemlig sidde.

---

[1] 9 = 3 × 3. Tretallet er et kabalistisk helligt Tal, hvis Virkning selvfølgelig forhøjes ved de 3 × 3. De gamle havde saa meget med Tallenes Mystik: »Tre Torsdage i Rad« o. s. v.

De, der planter *Husløg* paa Taget, véd nok hvad de gør, thi faar de dem til at gro, flytter Lykken ind med det samme.

I de rigtige gammeldags Haver findes „*Bovlovvovlus*" (ru Kulsukker). Den blomstrer med røde og blaa Blomster paa een Gang og er en rigtig Hekseblomst.

Her er nogle gode gamle Husraad.

Salviabladene, grønne eller tørrede, skænker man kogende Vand paa og lader staa og trække lidt, det Vand er godt til at gurgle den daarlige Hals med.

„*Vejrbærbladene* (Vejbred) lader den gode Gud vokse langs med Vejene, Smaafuglene til Glæde, de lidende Mennesker til Husvalelse." Den glatte Side af Bladet læger, den anden trækker (Betændelse). Det samme er iøvrigt Tilfældet med *Hyldeblade.*

Hvidkaalsblade trækker.

„*Stolt Hendrik*" (gul Brandbæger) stødt i en Morter og blandet med grøn Sæbe, skal nok trække Betændelsen ud, selvom den sidder helt inde ved Benet.

Slaar man sig, saa der kommer en stor Bule, stød da frisk *Kørvel* i en Morter og læg paa, skiftes et Par Gange, det fordeler det sammenløbne Blod.

Enebærthe og *Millefoliumsthe* er godt for Nyresygdomme, det samme er The (Afkog) af *Rødbynke,* der dog ikke maa forveksles med den almindelige Bynke.

Byggrynssuppe og Grød, kogt i Vand og brugt i længere Tid, læger Tarmene (Mavekarthar) og er godt for de syge Nyrer.

Bukkebladethe, Humlethe og *Hyldebærsaft* er godt mod Gigt.

Islandsk Mos helbreder Astma (Aandenød), det tilberedes saaledes: En Kontorkopfuld Mælk koges. Naar den er spilkogende, tilsættes 1 Theskefuld islandsk Mos (faas paa ethvert Apothek) som ved Omrøring koges

med 1 Minut. Derefter ophældes Drikken siet i en opvarmet Kop. Der tilsættes nu en Topskefuld Honning (der kan udelades, hvis Vedkommende har Sukkersyge), og derefter cirka 10 pCt. Sodavand. Nu er Drikken færdig og maa nydes saaledes hver Morgen paa fastende Hjærte. Selv i svære Tilfælde vil man meget snart mærke Lindring. Men vil man opnaa Helbredelse, maa Midlet nydes hver Dag i et Aar.

Mod *Vorter* er der mange Raad, de fleste af de saakaldte *„Sippelfiraad"*.

Man gnider Vorterne med et Stykke røget Flæsk og graver det derefter ned paa et Sted, hvor man er vis paa, at man ikke kommer mere. Naar Flæsket er raadnet, er Vorterne væk.

Eller man stiller sig op ved et rindende Vand, lægger en Ært paa hver Vorte, og idet man lader Ærterne trille ned i Vandet siger man: „Følg saa med alle mine Vorter". Naar Ærterne er raadnede, er Vorterne væk.

Naar nogen fortæller, at den eller den er død, skal man straks sige: „Saa dør ogsaa alle mine Vorter". „Det er et ganske ufejlbarligt Middel, jeg har selv prøvet det, og det hjalp", sagde den, der fortalte mig det.

Har man Fjender, er det den letteste Sag at prakke Vorterne paa dem. Man tager blot en Traad og slaar en Knude for hver Vorte, men ingen maa se paa, at man gør det, derefter graver man Traaden ned paa sin Fjendes Jord, og han faar da Vorterne, naar Traaden er raadnet. Eller man ganske simpelt sender ham dem pr. Post. Paa et Ark Papir sætter man lige saa mange Prikker, som man har Vorter, og medens Arbejdet staar paa, koncentrerer man sin Tanke paa, at Vedkommende skal have dem, søger i Fantasien at forestille sig dem anbragt her og der. Selvfølgelig skal Brevet

ledsages af et Par Ord om, at nu skal han have lige saa mange Vorter, som der er Prikker. Det er bedst at afsende Brevet en Torsdag og helst til en, der i Forvejen har Vorter eller idet mindste „Vortetække". Vorterne skal da nok forsvinde lidt efter lidt: „Probatum est" som den sagde, der fortalte mig det.

Man kan ogsaa udhule et *Rødløg* og komme Salt i det, naar Saltet er smeltet, smører man daglig Vorten med Vædsken, og Vorterne forsvinder.

Torsdagen er den bedste Dag til at øve alle Sippelfikunsterne i, og ved disse spiller *det fastende Spyt* en overordentlig stor Rolle.

Har man f. Eks. Knuder, skal man blot tre Torsdage i Rad smøre Knuden med fastende Spyt og køre aved (venstre) om med Fingeren, idet man forestiller sig en bestemt Dato (der selvfølgelig maa ligge uden for de tre Torsdages Rammer, helst 1½ Md. fremme), som Knuden skal være væk paa. Idet man altsaa gnider sig, siger man strengt til Knuden: „Den 27. April er du borte, lidt efter lidt skal du svinde, vil du nu se at du husker det, den 27. April er du væk." Min Broder og jeg havde hver sin Knude paa Øjelaaget (ikke Bygkorn). Min Broder, der ikke vilde prøve det gamle Raad, tog ud til Dr. Møller i Kallundborg og fik klippet Knuden af, jeg derimod brugte Moders Raad og den forsvandt prompte. Det var en stor Triumf for Moder.

Fastende Spyt er godt til alle Slags Saar, det læger og heler. Hundespyt er det bedste. Har man store, slemme Saar, der ikke vil heles, skal man blot lade Hundene slikke dem.

Da jeg var Barn, havde jeg et stort og frygteligt Skinnebenssaar. Gamle Dr. Harpøth i Snertinge kunde ikke gøre noget ved det med alle sine ætsende Sager,

der bed, saa det var skrækkeligt. „Vildt Kød" (der vist er det, der nu kaldes „Dødkød") voksede frem. Der blev da drysset Melis, der jo indeholder Kalk, i Saaret, det skulde „æde" (ætse) det vilde Kød. Derefter traadte vores store Jagthund til, og efter Ordre slikkede den Saaret. Selv om den gjorde det meget lemfældigt, var den ru Tunge dog frygtelig i Saaret. Men jeg kom mig da.

Øjensygdomme var den Gang mere udbredt end nu. Naar Øjelaagene groede helt sammen af Betændelse, blev der smurt Fløde paa, hvorpaa Hundene blev tilkaldt, de slikkede da Fløden til sig og rensede paa den Maade de betændte Øjelaag.

Hareskaar kommer af, at Kvinder, der „venter sig", enten har drukket af eller set en skaaret Kop eller een, der havde Hareskaar. Alle Modermærker har deres Oprindelse fra, at Moderen i en bestemt Md. før Barnets Fødsel har set et eller andet, der har gjort et dybt Indtryk paa hende, eller — og især — en pludselig Forskrækkelse, for Expl. Lynnedslag, Mus, Rotter, Blod o. s. v.

Anders Olsens Nabo i Jyderup havde et Skiftingebarn med stort Hoved. En Dag kom der fremmede hos Bedstefader, Manden skulde et Ærinde hen hos Naboen, og da hans Kone, der „ventede sig", hørte, at de havde et Troldebarn, vilde hun absolut med hen og se det. Farmoder advarede, hun maatte jo huske, i hvad Stilling hun var, men der var ikke noget at gøre, Konen var ikke overtroisk og gik med over og saa paa Troldeungen. Nogen Tid efter fødte hun selv et lignende Barn.

Jeg skal her meddele et ganske ufejlbarligt Middel til ihvertfald at mildne paa Ulykken. Saasnart vedkommende Kvinde er blevet forskrækket (Lynnedslag, Ild, Blod, Mus o. s. v.) skal hun lynsnart tage

sig om bag paa og sige: „Bliv der". Saa bliver Modermærket paa det lille Barn dér. Jeg kender een, der ved en pludselig Forskrækkelse gjorde Brug af dette gamle, simple Raad, og Barnet fik ogsaa prompte Modermærket paa det Sted, hvor det skulde.

Naar nogen har Feber og taler i Vildelse, skal de have „Eddikestrømper" paa (Strømper, der er vredet op i Eddike). Om Feberen forsvinder, véd jeg ikke, men Bevidstheden vender tilbage.

Faar man noget i Øjet, skal man tage sig om bag paa og tre Gange sige: „Av mit Øje, min Ende". I Mellemtiden kryber Insektet ud.

Paa vandfyldte Blister i Ansigtet, som ikke vil læges, skal lægges Charpi med usaltet Svinefedt.

Dersom man har en Blegn paa Tungen, skal man til en af sine Bekendte sige:

„Jeg har en Blegn paa min Tunge".

„Spyt den ud", skal den adspurgte saa svare.

Man spytter da, derpaa gentages:

„Jeg har en Blegn paa min Tunge".

„Spyt den langt ud".

Atter Spytning, derpaa gentages 3die Gang:

„Jeg har en Blegn paa min Tunge".

„Spyt den langt ud i Kattens R.. (Ende).

Og saa skal man spytte saa langt man kan. Det er et godt gammelt Raad, som blev brugt meget i Sandby. „Jeg har tidt prøvet det, og det hjælper altid", siger Moder.[1]

Her er nogle flere af Moders Raad og Foranstaltninger:

Man skal studse sit Haar, naar Maanen er i Ny, saa gror det bedre.

[1] I »Fremmede og danske Trylleord« af I. Ohrt (Danm. Folkem. Nr. 25 S. 115) staar: »Mod Blegner paa Tungen faar man en anden til at sige: »Spyt dem ud i Hundens Asse!« hvorpaa man spytter ud.«

Neglene skal klippes, naar Maanen er i Næ.

Slagtede Ænder er nemmest at pille, naar Maanen er i Næ.

Modermærker skal stryges med en Døds Haand.

Hikke kureres bedst ved at indjage Vedkommende en pludselig Forskrækkelse, f. Eks.: „Hør, hvad er dog det, Du har jo stjaalet min Brosche“ (eller lignende). Den Hikkende bliver da saa bestyrtet, at Hikken med det samme gaar over.

Mod Gigt skal man gaa med Kastanier i Lommen, bliver de sorte, har de taget Gigten.

Koger Mælken i Ilden, skal man skynde sig at strø Salt paa Komfuret, ellers bliver Køerne daarlige i Yveret eller Patterne.

En Ko, som har kælvet, skal straks have en Spegesild og den nymalkede Raamælk.

En Kniv maa ikke ligge med Æggen opad, saa bliver der Ufred.

Knive maa heller ikke ligge overkors, det spaar Dødsfald.

Dersom man fejer Snavset over en Dørtærskel, fejer man Lykken ud af Huset.

Naar man vinder Garn, skal den, der holder Garnet, rykke den sidste Ende af, ellers vindes Lykken fra ham.

Dersom en Høne galer, skal Hovedet straks hugges af den, thi den galer til Lig (Dødsfald).

Naar Hunden render med Straa bagpaa, betyder det Lig.

Naar Hunden tuder ynkeligt, spørger man snart Lig (eller Ildebrand).

Naar Lænkehunden indebrænder, brænder Gaarden igen.

Naar der synges, medens Køerne malkes, lader de

lettere Mælken ned. Fader betalte saaledes Pigerne for at synge den lange Strassborgvise og andre, medens de malkede.

Naar nogen nyser, skal man sige „Gud velsign".

Dersom to benytter samme Vandfad, skal den, der har vasket sig først, spytte i det, ellers bliver de Uvenner.

Naar man køber en Kat eller en Hund, skal den betales med ulige Penge, ellers bliver der ikke Held ved den.

Mellem Jul og Nytaar maa man ikke sige „Mus" eller „Rotter", men skal kalde dem for „Utøj", ellers faar man hele Laden fuld af dem.

Naar man skal paa Rejse, er det uheldigt at møde et Kvindfolk — især en ældre Kone — thi Rejsen mislykkes da. I Sandby var Mændene saa vrede, naar de paa Vejen ned til Stranden mødte en Kvinde, thi saa fik de ikke Held med Fiskeriet. En ældre, nulevende Mand her fra Sognet fortalte mig for et Par Aar siden følgende: „Møde en gammel Kone, naar man skal ud i et vigtigt Ærinde, føj for den lede, saa kan man lige saa godt vende om med det samme, for man faar da ikke Held med sig. Du maa da ikke tro andet, end at dersom jeg en Dag skal til Kallundborg, og jeg saa lidt ud ad Vejen møder Tine, saa lægger jeg Roret om med det samme: „Gider De virkelig have al den Ulejlighed med at klæde Dem om igen — desuden kan De jo risikere at møde hende igen næste Gang". „Nej, saa kender Du bare itte mig, for 2. Gang holder jeg Øje med hendes Dør, om den er lukket. Er den det, véd jeg, at hun er hos Sønnen, og saa kan jeg passere. Men Du snakker om noget, Du ikke har Forstand paa."

Fader blev altid saa glad, naar Hestene trillede sig,

efter at de var kommet af med Selen, han stod altid spændt og iagttog, om de kom helt om paa den anden Side, gjorde de det, var det særlig godt.

Fader kunde ikke lide, at den store Tjørn nede i Mosen skulde fældes, han bad Ejeren om at lade den staa i hans Tid, og det fik den Lov til.

Fader og Farbroder begyndte aldrig noget nyt en Mandag.

Naar man taler om sin gode Sundhed, Held o. s. v., skal man tilføje: „Det være sagt i en god Stund."

Naar nogen nævner, at de aldrig er syge eller har Uheld, skal de banke under Bordet.

De, der er født en Søndag, er Søndagsbørn, og de kan se det, der er skjult for andre.

Kort før „Gammelrand" brændte, slog Uglen paa Ruden.

Naar et Barn finder en Sodasten og kaster den over Hovedet, vil han vokse og blive anselig, men kaster han den bagfra over Hovedet, vil han kun blive en Vommeknold — min Broder og jeg gjorde det første, og fik da ogsaa Højden.

Kommer Skaden hoppende ind i Gaarden, faar man fremmede fra den Side den kommer.

Falder en spids Genstand (Syl, Kniv, Saks eller Staalpenskaft) ned og bliver staaende paa Spidsen, kommer der fremmede.

Naar Katten river i Hyldetræerne, river han op til Storm.

Ethvert Menneske, der har Agtelse for sig selv, bør have en Hestesko over Indgangsdøren.

Inden Moder sætter Smørret ned i Kælderen, ridser hun altid et Kors i det.

Naar Moder er færdig med et eller andet lille Arbejde, for Expl. strikket et Par Strømper, holder hun

altid „Snævergilde", der bestaar af Ekstrakaffe eller lignende.

Finder man et Firkløver, bringer det Lykke, et Femkløver derimod Ulykke.

Naar man plukker Æbler af, skal man lade nogle Stykker blive siddende til Træet selv — man faar det rigeligt lønnet næste Aar.

Det Æg, man ofte kan finde nedenunder en Fuglerede, er Fuglens Offer og Tak til Haveejeren.

Afklippet Haar skal straks brændes, det gaar rent galt, hvis Fuglene finder det og bygger Rede af det.

Dersom man nyser, medens man fortæller noget, skal man sige: „Det nos jeg paa". Og det er da sikkert, at det fortalte er sandt eller at det vil gaa i Opfyldelse.

Bakke- og Højsagn.

De fleste af Sognets mange Bakker var beboet af Trolde. De passede sig selv, naar man bare lod dem være i Fred, men kom man og gravede i Bakken — det være sig nu efter Skatte eller for at køre Grus — tog de sig selv til Rette og tog Hævn over Forstyrreren, der truede med at ødelægge deres Bo.

„Vonden gikked it i Bakken i Havndrup, da di begyndte aa grave Grus a den? (fortalte gamle Marie Ole Niels). Grusen styrtede nøer aa begraved Kaarlen. Aa gikked bædder, da Hans Diderik begyndte aa grave ætter Skattene i „Kallemigstandse"? Ja, Hans Diderik hade jo nok hørt, a der var en Konge begraved inge i Bakken, aa a Kongen sad paa en hvid Hest mæ alle Skattene udenom sig, aa Hans Diderik begyndte jo saa osse aa grave, men ded sku han it ha gjort, for der døde smænd saa mange a hans Kretur nøre pu Guern, saa han fik anned a tænke puc, men da der saa va gued ed Stykke Tid, begyndte han smænd igen aa grave

i Bakken. Va skete saa? Jo, saa døde smænd hans Moer aa ded hæmmed ham jo noed ied, aa je ka ejnlig it begrive, a han ku begønne aa grave treje Gang, men saanden erred, Folk troer jut paa saanden noed nu om Stunder. Naa, han kom jo heller it langt den Gang, ingen han maatte ta Skade for Hjemgæld. En Dav, lissom han allerbedst sto aa tæskede, jov han Armen i Maskinen aa blev a mæ den ene Haand. Ded va nu

Eskebjerg Bakke.

hels mærkelig nok, for ded va en Jat, han hade levned, aa han ku nemt ha faat optusket den Dav, men ded sku nut være saanden, aa ded som je søns æ mest mærklig, ded æ, a ded va den føst April den Dav, ja ded vared smænd, aa ded va i Aaret 1880.

Næe, dom i Bakkerne ska man la være, aa man ska bare it vende sej eller se sej tebaves, naar man guer forbi en Høv, for saa æ man fri for den Slags Ingbydninger, som a Las Eriksen fik. Joe, ded va en Avten henimod Juul, a Las Eriksen red forbi Poppelrine. Lissom han nu red allerbest, sønts han jo nok, a han hørte noed, men Lavs holdt sej jo stivt aa drejed it Hoedet. Da va ded lissom nongen kaldte paa ham, aa

saa drejede han Hoedet om mod Bakken, aa da saa han, a der va stort Gille inge hos Troldene. Der kom nu et Par a dem ud aa bød ham ingenfor i Højen, der nok saa ingbydende aa paa ded festligste sto paa gloendes Pæle. Næ Tak, ded vilde han dat. Jae, saa sku han da ha' en Dram, da han itte saanden maatte bære Julen a Døren. En a Troldene rakte ham ed Bæjer mæ noed i, aa han to osse godt nok igennem ded, men kasted ded over Hoedet, aa saa red han alt va Remmer aa Tøj ku holde. Da han kom hjem, saa han, a allevegne vuer Draaverne fra Drikken va fulled paa Hesten, var Huerne gued a.

Je ha smænd sæel set „Baerned" staa paa gloendes Pæle, aa der va en faerlig Staahej der inge. Je blev osse beet ingenfor, men ded sku jet ha noed a, je husked jo, vonden ded va gaaed Las Eriksen, aa saa fik je jo retterered mej itide, men Ole dér (hendes Mand) ha smænd sæel hoert dom arbeje i Bakken. Ha dut Ole?"

„Joe, ded har je, aa ded æ lissaa sandt, som a je sidder her. Ded var oppe i Jer Bakke „Baarned". Je ku lissaa tydlig høre vonden di hamred aa slo Søm i dernørre. For mej aa høre va de akurat lissom di beslo en Ligkiste, men je lo som ingen Ting aa fik da osse Lov te aa gaa i Fred."

„Jae Ole, han ved noek vonden a han ska retterere sej, aa ded ka smænd osse noek gøres nødig, for der er mejed a den Slags a man ska vare sej for."

Chr. Sloth i Bjergsted stod paa en særdeles god Fod med Troldene i Bakkerne. Naar hans Værktøj gik istykker, lagde han det blot ud ved Bakkens Fod, saa gjorde Troldene det istand til ham.[1]

Fru Hanne Jensen, Løjtved (nu Reerslev), der er

[1] Ewald Tang Kristensen: »Danske Sagn«.

født i Bjergsted 1846, fortæller: „Lige overfor Skolen boede der i min Barndom en gammel Kone, som hed Sidse Vejtrit, hende kom „Bjergfolkene" til. Hvordan de saa ud? Det var en meget lille Mand og Kone, der i Regelen fulgtes ad, naar de skulde ned og laane noget, og hvad de laante, bragte de altid dobbelt igen. Sidse Vejtrit sagde, at de kom aldrig uden om Formiddagen.

Naar man gaar op ad Vejen mod Skoven, ligger der paa venstre Haand — ved Vejen til Kirken — et Hus dybt nede; der laa der inde i Stuen en Skifting. „Det" laa i en Trækasse og havde et Hoved saa stort, saa stort, og nogle forskrækkelige lange Fingre. Dette Væsen lignede i Ansigtet et Barn, det sagde aldrig noget, men spiste derimod altid, og da Moderen ikke nær kunde skaffe Føden til det, bar Byens Koner Mad derover, aa Gud hvor maa det have været strengt at se paa for den arme Moder, der maatte made det."

Følgende Historie fortalte den gamle 80aarige Smedekone, Hanne Eskildsen i Torpe, mig i 1917:

„Da jeg var ung, tjente jeg paa en Gaard i Ulstrup ved Gørlev. En Dag kom min Madmoders Broderkone paa Besøg. Da hun henad Aften gik hjem, fulgte Madmoder hende paa Vej. Som de nu gaar allerbedst og lige er kommet ud for en Høv, kom der en hvid Kat springende ud af Høven og gned sig op ad Broderkonen: „Uh, det var jo en Kat", sagde hun. Katten forsvandt, og de fo'r saa hver til sit.

Hver Gang Broderkonen senere kom, maatte jeg og den anden Pige altid følge hende paa Vej, da Madmoder ikke var til at formaa til at gaa forbi Høven. Vi gik altid en Omvej og gik aldrig forbi Høven, og det kan nok være, at Broderkonen gjorde en farlig Stads af os med Mad, Kaffe o. s. v., for der var ellers ingen, der turde følge hende hjem mere.

Nogen Tid efter kom Madmoders Broder kørende fra Jordløse og skulde hente et Læs Hø. Da han saa skulde til at køre hjem med Hølæsset, kunde Hestene ikke sætte Vognen igang. Han pidskede paa Hestene, de tog ogsaa et godt Tag, men saa sprang Skaglerne. Han satte nogle nye i og skulde saa til at køre, men saa gik Hammelstøjet itu. Det fik han imidlertid ogsaa lavet, og han naaede da at komme op paa Læsset, men saa gled alt Høet af. Da han endelig langt om længe havde faaet læsset det paa igen, kan De jo nok forstaa, at han var ædende gal. Han bandede og svor paa, at om saa selve Satan var i Vognen, skulde han nok komme hjem. Saa pidskede han af al sin Magt paa Hestene, og endeligt langt om længe kom Vognen da igang, men det gik kun smaat, da Hestene næsten ikke kunde trække den.

Da de kom udfor Høven, sprang der en hvid Kat af Vognen og løb ind i Høven:

„Naa, er det Dig, jeg har kørt for," sagde Madmoders Broder. „Tak for godt Følgeskab". Og saa kunde han køre, men Hestene stod i det hvideste Skum. Den Historie er sand. Men ved De saa hvad? Rasmus Hansen (Madmoders Mand) begyndte saa at køre Jord af Høven. Hvad saa? Ja det kan De ikke begribe, Rasmus Hansen døde, og lige i det Øjeblik, han døde, raslede Dørene og Vinduerne ud ligesom Skidt fra Spædekalve. De rørte saa ikke ved Høven, og den værges og pyntes den Dag i Dag."

Paa „Faksebjerg" ved Viskinge huserede Troldene svært. Til deres Koglerier og Kunster brændte de Blus paa Højen hvert Aars Sct. Hans Aften, og det skulde de unge jo efterligne, det er derfor, vi nu har Sct. Hans Blus.

Ude i „Jordbjerg" i Alleshave er der vistnok mere, der har til Huse, end mangen tror. Det hændte sig saa-

ledes engang, at en Mand en Aftenstund gik udad mod Nørrehoved. Pludselig kom der en Kat springende. Manden sparkede til den, men det skulde han ikke have gjort, for han fik et Puf saa kraftigt, at han røg ned i Grøften. Det gentog sig hele tre Gange, og saa kunde han lade Katten gaa.

Men det er især den graa Hest, der holder til derude i Bakken. En dejlig lys Aften var den pludselig paa en af Markerne: „Hvor den kom fra, ved jeg ikke," siger min Meddeler, en nulevende meget anset Gaardejer — „men der var en vældig Fart i den. Den løb ud i Jordbjerg. En anden Aften stod jeg atter udenfor Gaarden og talte med en af mine Slægtninge, da kom Hesten igen og ogsaa denne Gang løb den ud til Jordbjerg. Vi saa den begge to."

Men det er ikke saa underligt, at noget har til Huse i Jordbjerg, for i den er der nedgravet en stor Skat, som endnu ikke er hævet.

Det var vistnok Lars Hansens Farfader og nogle andre Mænd fra Byen, der besluttede at hæve Skatten.

En skønne Dag samledes de og begyndte at grave i Bakken, men det var en Aftale, at ingen af dem maatte mæle et Ord, thi saa kunde Skatten ikke hæves.

De gravede i mange Dage. En Dag, ligesom Arbejdet gik allerbedst fra Haanden, kom der en Hare springende, ingen vidste, hvorfra den kom. De greb da til Bøssen og skød paa den, men ramte ikke. Langt om længe kom der en stor Kiste med Hanke og Beslag tilsyne, men ligesom de skulde til at gribe den, ser en af Mændene tilfældigt ned mod Alleshave By og ser da til sin store Rædsel, at Byen brænder: „Byen brænder!" raabte han og fo'r ned ad Bakken og ind mod Byen. Alle de andre løb bag efter. De var imidlertid ikke kommet ret langt, førend de saa, at der var ikke Spor

af Ild, saa gik de tilbage til Bakken igen, men da var Kisten borte — og den var og blev borte.

Skatten kunde ikke hæves, fordi en af dem havde talt.

Denne Tro paa, at Bakkerne er beboet, findes endnu hos enkelte gamle her paa Egnen. Der var saaledes en ældre nulevende Kone, der for et Par Aar siden sagde til mig: „Ved De da ikke, at der i nogle Bakker er hele „Troldestuer" sat op af saa store Sten, at ingen Mennesker har kunnet gøre det. Hvem har boet der? Nej, der kan vi se, det kan De ikke sige noget til. De har jo da for den SagsSkyld ogsaa selv fundet et stort Vætterlys[1] oppe paa Bakken. Og det sker jo da ogsaa immeran, at der findes store Messinggryder[2] og Lerkrukker[3] dybt nede i Bakkerne. Kan De sige mig, hvem der har brugt dem dernede?"

Jeg talte for et Par Aar siden med en Mand, der fortalte mig, at medens han var Barn, kom Troldene ofte hjem til hans Fader. De boede i en lille Høj ude paa Marken, og de levede paa den venskabeligste Fod med Forældrene. Op imod Højtiderne, især Julen, kom de og laante forskellige Ting som Kar, Baljer og Gryder. De bragte altid det laante tilbage, og Forældrene havde saamænd ingen Men af det, men det forstaar sig, hver passede jo ogsaa sit.

En anden gammel Mand paastaar bestemt, at der er Trolde til. Det er Folk, der er lave og smaa, de boer i Bakkerne, men de viser sig bare ikke for alle og enhver, og det er Grunden til, at Folk ikke tror paa dem.

Troldene i „Kallemigstandse" var langt de mægtigste,

[1] Forstenet Blæksprutteføleliorn.
[2] I en Bakke herude blev der fundet et stort cicleret Broncekar, som Finderen brugte til Hønseædetrug (nu paa Musæet i København).
[3] Urner.

og de udfoldede en større Virksomhed med at bringe „Skiftinger" ud til Folk:

„Skiftingerne va smænd nemme a kende", fortalte Marie Ole Niels, „di hade saanden nongen store Hoeder, men mæ Forstanden stod ded kun smaat te, aa saa ku di æde Alverden, ja der va smænd it Bund i dom, saa ded va smænd it Plasér for dom, der blev velsigned mæ saanden een, aa je ka da huse, a der i min Tid blev lagt et Troldebaern i Alleshave aa et i Kaltred, ja smænd blev der saa. Men a saanden noed ku ske, va jo osse Folks egen Skyld, enhver maa jo værne for sit aa sine, aa ded mindste, a man hels ka gøre, naar et Barn er født, er, lige mæ de samme a sætte Staal over Dørren, saa kommer di itte dér, næ smænd om di gør ...."

Man maatte heller ikke for nogen Pris nævne, hvad Barnet skulde hedde, førend det var døbt, gjorde man det, havde Troldene Magt over det, eller der kunde ske andet Misheld med det, og endnu den Dag i Dag er der ingen paa denne Egn, der, selv til deres Nærmeste, fortæller, hvad Barnet skal hedde. Spørger man om det, vil man ufravigelig faa saadanne undvigende Svar som: „Det er ikke bestemt endnu, det skal være, til Bedstemoder kommer". „Vi vakler mellem flere Navne". „Det har vi ikke rigtig tænkt over endnu", eller: „Ja, hvad synes De, vi skulde kalde Drengen"? Kun ganske enkelte er saa modige, at de lige rent ud siger: „Det vil vi ikke sige, for at der ikke skal ske Misheld paa Barnet."

Naar først Barnet var døbt og kristnet, havde intet Magt over det, men Daaben brugtes ogsaa til andet.

For en Maanedstid siden var der saaledes et Ægtepar sidst i Halvtredserne, der viste mig deres Daabspenge, der bestod af store Sølvspecier og en Mønt af hver af

de andre Værdier. Møuterne var af de omsorgsfulde Forældre, der vilde sikre Børnenes økonomiske Fremtid, indpakket i et afrevet Salmebogsblad og i største Hemmelighed anbragt paa Børnene lige inden de bares til Daaben.

Det, der blev lyst Velsignelse over, skulde der ogsaa være Velsignelse ved!

Skikken var almindelig i de Paagældendes Barndom, og er det vist ogsaa endnu.

Endnu den Dag idag brænder man Blus paa Bakkerne Sct. Hans Aften. Det er for at Heksene paa deres Langfart til Bloksbjerg ikke skal sætte sig til Hvile paa dem, og den, der vil være paa den sikre Side, bør den Dag, det er Sct. Hans Aften, samle alle Grebe, Høtyve, River og især Kosteskafter og gemme dem vel, at ikke Heksene paa deres Luftfart mod Bloksbjerg skal tage dem og ride paa. Her maatte vi altid i Faders Tid samle alt Værktøjet Sct. Hans Aften, men jeg tænker, Fader har gjort det, for paa en let Maade at faa et samlet Overblik over, om der manglede noget.

Fru Hanne Jensen, Løjtved (Reerslev), fortæller, at Heksene i Bjergsted ikke havde deres aarlige Udflugt samme Dag som Landets øvrige Hekse, ligesom de heller ikke red til Bloksbjerg. Nej, de Bjergsted Hekse red til Troms, hvor de viste sig i Kirken hvert Aars Skærtorsdag. Da der var en lang Vej, maatte de ride hjemme fra Onsdag Aften.

Bjergsted-Heksene kunde almindelige dødelige ikke se, kun hvis een var saa heldig at finde det første Æg, en Kylling lagde — det skulde ovenikøbet være lagt en Skærtorsdag — og en Skærtorsdag se sit Snit til, uopdaget, at lægge det i Lommen paa en Kirkegænger, kunde denne se dem i Kirken. Opdagede Heksene Sippelfikunsten med Ægget, gjorde de alt hvad de

kunde for at nærme sig Manden med Ægget i Lommen, og kunde de komme til at slaa det i Stykker, blev det en meget farlig Historie for ham.

Fortælling om Nissen.

Nisser var her ikke mange af paa Egnen, men de enkelte, der var, blev der ogsaa fredet om, thi de bragte Velstand tilhuse.

Om Nissen inde hos gamle Steffen Hansen i Torpe fortalte Marie Ole Niels følgende:

„Ja, der ha altid væt Velstand paa ded Sted, aa ded æ jo heller it saa underligt, saanden som di altid ha staset a Nissen. Han boede oppe paa Stuelovted, aa Di maa itte tro, a der var andre, der fik Lov a gaa derop uden end som Steffen sæel, for han stod paa saanden god Fod mæ Nissen, de va saa orleant, ska je sie Dom.

Naar di kærnede deringe, sad Nissen altid øverskrævs oven paa Kærnen aa smiled aa nikked nok saa venligt te Steffen, aa ded ka hels nok være, a ded ga Smør. Di maa rænok heller it tro, a Steffen noensinde gik forbi Lovtslemmen, uden end som a han osse nikked aa smiled op te Nissen, men ded va jo heller it saa underligt, for der var mejet dom imellem, aa om Natten sad Nissen aa passede paa Steffens Pengeskrin.

Ja, der var smænd et godt Forhold mellem Nissen aa Folkene paa Guern, aa saa kommer Velstanden a sej sæel. Den fik da osse sin Julegrød mæ stort Smørhul aa Kanel sat op paa Lovted hver evig eneste Juleavten. Men nu ska Di saa bare høre, vonden de gik, da Steffen Hansen døde. Joe, lige i ded Øjeblik, a de kørte ud a Guern mæ Kisten, va sker saa? Bunden gik ud a Gryden, di kaavte Gillesgrøden i, saa al Grøden kaavte i Ilden. Ded va da tydlig noek, sønts dit? Aa

hos nongen a Steffens Familie op i Jordløse vælted i samme Øjeblik Kakkelovnen, aa ded uden a nongen rørte veen. Ded va Nissen, der sørred saa hart, der hade meddelt Jordløsemandens Nisse, mæ hvem den paa Grund a Familieskaved stod paa en venskabelig Fod, ded store Tab, den hade lidt.

Di ka rænok tro, a Nissen sørred, aa den blev snart lidt paa Kant mæ Sønnen — di glemte den vist — saa fløtted den over paa Naboguern hos Pæ Pæsen, vo der osse straks begønte a komme Velstand, mens a de gik noer a Bak henne hos Steffens. Ded æ hels ded, a Folk kaller for Held aa Uheld. Om Nissen nu led a Hjemve eller den har fortrydt ed, ska je la være usavt, men den blev da forligt mæ Sønnen i dens gamle Hjem, aa saa fløtted den tebaves, ætter a den hade væt derfra i to Aar. Aa saa kom der jo begribeligvis atter Velstand te huse." ....

Nissen er her i Byen den Dag i Dag og faar hvert Aar sin Julegrød. Bliver det den for broget paa den ene Gaard, flytter den over paa en af de andre, hvortil den medbringer Held og Opgangstider for Ejeren.

Lys og Varsler.

Man siger, at der brænder Lys over de Steder, hvor myrdede Mennesker ligger nedgravet.

Om en lille Bakke paa vores Mark norden for Eskebjergvejen fortælles der, at der paa den havde brændt Lys. Konen, der fortalte mig det, var ikke til at faa fra, at der var nok „noget" der.

For et Par Aar siden blev denne Bakkes Top afgravet og kørt ned paa det lave som Fyld. Under Arbejdet fandtes der tre Menneskeskeletter. Det ene laa for sig selv, og de to andre laa saa tæt ind til hinanden, at Ribbenene var presset sammen. Hullet, de laa i, var

kun meget lille. Da Konen hørte om Fundet, sagde hun straks: „Hvad sagde jeg?"

Et farligt Sted at komme om Aftenen var Moserne. Der boede „Løgtemændene", og de drev et farligt Spil om Natten. De viste sig som smaa brændende Lys. Mange havde inde fra den faste Bund set, hvorledes de hoppede og sprang omkring fra den ene Tue til den anden. Noget nærmere om dem vidste man ikke, thi de enkelte, der var gaaet ud i Mosen for at udforske deres Hemmelighed, var aldrig vendt tilbage, men det hed sig, at Løgtemændene, naar der var nogen ude efter dem, bestandigt flyttede sig nærmere og nærmere de dybe vandfyldte Tørvegrave, og naar den forvorpne saa vilde gribe dem, hoppede de blot en Favn ud over Tørvegraven, og den ulykkelige styrtede da i den bundløse Grav.

Her paa Egnen er Troen paa „*Varsler*" meget udbredt, da mange „moderne" Mennesker ikke véd, hvad Varsler er, skal jeg her meddele et Par.

Enhver kender vist den Uhyggesfølelse, der griber de Tilstedeværende i et Selskab, naar det opdages, at de er 13 til Bords. Dette Tal varsler nemlig, at én af de Tilstedeværende skal dø inden Aaret er omme. Saaledes var min Onkel med kort Tids Mellemrum to Gange 13 til Bords, og han døde da ogsaa, inden Aaret var omme.

At Tallet 13 er et uheldigt Tal, skal skrive sig fra, at den Nat, Jesus blev forraadt, var de 13 til Bords.

En gammel Aftægtskone, Maren, laa syg i sit Hus, der laa lige op til den Gaard i Alleshave, der tidligere havde været hendes, men som nu ejedes af andre. En Dag, da Manden i Gaarden sad og spiste Frokost, lød det, som om en lille Fugl bankede paa Ruden. Han opfattede det som et Varsel og løb alt hvad han kunde

over til den gamle Kone. Hun laa og var ved at dø og døde omtrent med det samme. Var han ikke straks løbet derover, var hun død alene.

Varulven.

Varulvene, som tidlig og silde var paa Færde, var en sand Rædsel for de Kvinder, der „ventede sig".

Det var Mennesker, der af en eller anden Aarsag var dømt til at være Varulv, og de kunde kun „løses", ved at man enten opdagede, hvem de var, eller ved at de kunde komme til at spise et ufødt Drengebarns Hjærte. Derfor var de altid paa Jagt efter Barselkonerne. De kunde kendes paa, at deres Øjenbryn voksede sammen over Næsen, eller paa, at de havde Skægpletter.

Der var flere Varulve i Bregninge Sogn.

Folk troede bl. a., at Tømrer Korsgaard var en Varulv, og der hviskedes om, at han hyppigt gik til Barselkvinderne, men han havde rigtignok ogsaa hele to Skægpletter paa Kinderne.

Nis Væver var en ægte Varulv. Omme bag paa Ryggen havde han en stærkt behaaret Plet ligesom Rotteskind. Naar han var ved at blive Varulv, voksede og udvidede Skindet sig, og det blev tilsidst til en Ham, han, ligesom Pindsvinet, kunde skyde ud over Kroppen. Derefter kastede han sig ned paa Jorden og skreg: „Jeg bliver, jeg bliver, jeg bliver", og saa hoppede han paa de to Hænder og det ene Ben, medens han lod det andet Ben stikke bag ud. Han havde sagt til sin Kone: „Naar jeg bliver Varulv, skal Du bare slaa mig med Forklædet". Og ofte hændte det, at der sad Forklædetrevler mellem hans Tænder.

Gamle Marie Ole Niels havde en Gang haft et Møde med Varulven, om hvorledes det spændte af, fortalte hun en Gang, hun var her:

„Ded va rænok et frygteligt Møde. Lige mæ ét kom den humpende, den ku lugte Blod, ku den. Den saa skrækkelig ud, va luen over de hele og minded om et Fuer. Den hade trej Bien, ded fjerde sad paa Panden aa stak lige ud lissom et Hoern. Den kom nærmere aa nærmere, prusted aa snøfted, aa dens Øjne gnistred. Mine Bien rysted under mej, je ku næsten hverken støt eller staa aa va ved aa sønke i den sorteste Jord, men ved Hjælp a mit Forklæe, som je vendte, naaed je da a faa genned den væk, aa Gudskelov for ded, for je gik jo paa faldende Fod."

Om Fanden.

Straf og Gudsbespottelse.

I gamle Dage var en tidligere Ejer af „Eskebjerggaarden" borte. I hans Fraværelse kedede de hjemmeværende sig, og for at faa Tiden til at gaa, begyndte de for Spøgs Skyld at tage sig selv „til Alters". Lige med ét sad de alle som fastnaglede, de kunde hverken røre Haand eller Fod, førend Ejeren kom hjem og fik hentet Præsten, der saa løste dem.

Paa en anden Gaard i Sognet var det endnu værre fat, om dette fortælles der:

Der var stort Gilde paa en af Gaardene, og de tilstedeværende blev saa fulde, at det var noget rædsomt. Da Rusen var paa sit Højeste, iførte de sig hvide Skjorter, hvor paa der var fastgjort røde Kors, som de havde lavet af Baand. Det skulde forestille Messehagelen. De begyndte saa at bespotte det helligste, idet de uddelte Pølse og Brændevin med Ritualet for Nadverens Sakramente. Lige med ét stod der en stor rød Hund[1] iblandt dem, det var selve den Onde, som de havde paakaldt.

[1] En anden Meddeler fortæller, at det var Fanden selv med Horn langt Skæg og Hestefod.

De blev maalløse og rædselsslagne og kunde ikke flytte sig af Stedet.

Karlen, der var ude i Gaarden, lagde Mærke til, at al Lystigheden pludselig forstummede inde i Stuen. Han blev nysgerrig efter at vide, hvad de nu foretog sig og gik hen til Vinduet og tittede ind. Da saa han, at Fanden var derinde, og at alle Gæsterne sad lammede og skrækslagne rundt om Bordet. Saa vidste han, hvordan det var fat. Han spændte for og kørte alt hvad Remmer og Tøj kunde holde afsted til Bregninge efter Præsten.

Paa det Tidspunkt var det Pastor Knudsen, der var Præst, og han var en af den Slags, der kunde mere end sit Fadervor; han havde før manet ned og var som selvskrevet til at tage Tørnen med den onde.

Da Karlen og Præsten kom tilbage, begyndte Præsten at mane, men da han i Skyndingen havde glemt Messehagelen, haanede Fanden ham og lo ham ud, der var da ikke andet at gøre end at sende Karlen afsted til Bregninge efter Messehagelen. Og da Præsten først havde iført sig den, kan det nok være, at han tog fat med Fynd og Klem, men han havde rigtignok en haard Dyst med den onde, inden han fik ham manet i Jorden, under Udvikling af blaa Lue og Svovldampe. At Knudsen blev syg efter denne Dyst, er ikke at undres over.

Denne Begivenhed optog Folk meget. Der blev troet paa den, og der talles ikke om andet i lange Tider. Selv „Kallundborg Avis"[1] bragte en Meddelelse om Begivenheden, hvoraf jeg citerer følgende Uddrag:

„I forrige Uge skal der efter Rygtet have været et Gilde i en Landsby i Omegnen af Kallundborg, hvori flere af Gæsterne deeltoge indtil den tidlige Morgen, og som man siger: drukket tæt. En af Deltagerne skal have proponeret sine Drikkebrødre at uddele Nadve-

[1] Nr. 18, 11. Febr. 1860.

rens Sacramente, hvilket disse gik ind paa. Da dette forargelige Spil begyndte med Uddelingen af Brød og Brændevin, skal der være fremkommet en Skikkelse, som de erkjendte for at være Djævelen eller dennes Repræsentant. Alle grebes nu af en panisk Skræk, især-deleshed da det lod til, at denne ukjære Gæst ikke vilde forlade Huset, førend han fik sine Disciple med, hvilket foranledigede dem til i en Hast at sende Bud efter Sognets Præst, som ogsaa straks indfandt sig og begyndte at mane Djævelen, men denne vilde ikke lystre, førend Præsten fik sin Messehagel paa; saa maatte Fyren paa Døren, og Præsten stod som Sejrherre.

Endvidere siger Rygtet, at denne Affaire har saaledes angrebet Præsten, at han i længere Tid ikke kan udføre sine kirkelige Forretninger, og at Djævelen ikke maa være manet paa tilbørlig Maade, da han Dagen efter viste sig i Skikkelse af Typhus og bortrev flere af Gudsbespotterne ...."

Tilsidst havde Historien antaget saadanne Former, at selve Herredsfoged Gude maatte rykke i Marken med følgende Bekendtgørelse[1]:

„At den i „Kallundborg Avis" indførte Spøgelseshistorie, der skulde være passeret ved et Drikkegilde i en Landsby her i Omegnen, ved Uddelingen af Alterets Sacramente i Brød og Brændevin, og at Djævelen kom tilstede, men igen blev bortmanet af den hidkaldte Sognepræst, er i Eet og Alt opdigtet og en uforskammet Løgn, bekendtgøres herved.

Artz og Skippinge Herreders Contoir, 5. Marts 1860.

Gude.

Det hjalp ikke det fjerneste. Folk var lige optaget af Begivenheden og troede fuldt og fast paa den, og det

[1] »Kallundborg Avis« Nr. 28, 6. Marts 1860.

hjalp ikke, at Pastor Vilhelm Beck for at dulme lidt paa Gemytterne, skrev et flere Spalter langt Indlæg i „Kallundborg Avis".[1]

Siden den Tid var der altid „noget" paa Gaarden, der ikke var af denne Verden. En Aften var saaledes en af Karlene ude i Marken. Da han paa Hjemturen nærmede sig Gaarden, saa han tydeligt, at der var Lys i alle Øverstestuens Vinduer. Det studsede han jo noget over, thi hvem kunde vel være deroppe paa den Tid? Efterhaanden som han kom nærmere, kunde han høre Musik og se Skyggerne af dansende Par glide forbi Vinduerne. Han listede sig saa forsigtigt hen for at kigge ind af Vinduerne og se, hvem det var, der morede sig saa godt. Da blev der lige paa én Gang mørkt, og al **Musiken forstummede.**

Beskyttende Forholdsregler.

Himmelbreve.

Intet Under, at det under saadanne Forhold (hvor meget, som ikke var af denne Verden, beskyttet af Mørket, færdedes i Bakkerne, paa Markerne, i Mosen, paa Vejene, i Staldene, ja, selv paa ens Loft og i Stuerne) var nødvendigt at tage beskyttende Forholdsregler. Foruden Staal over Dørene og Kors, der var dannet af Halmstraa, havde man ogsaa „Himmelbreve", og det var noget nær det bedste, man kunde have, thi de var faldet ned fra selve Himlen. De beskyttede Ihændehaverens Ejendom mod Ild og Vand m. m. De fleste af disse Himmelbreve er nu gaaet tilgrunde; efterhaanden som Oplysningen steg, dalede deres Kurs, og nu findes de vistnok kun ganske enkelte Steder.

Ude paa min Tantes Søsters Gaard, „Myretygegaard"

[1] Nr. 30, 10. Marts 1860.

i Alleshave fandtes for en Del Aar siden et saadant Himmelbrev. Det var prentet paa et stort Ark Papir med en særdeles smuk Skrift, hvilket jo iøvrigt ikke var saa mærkeligt, naar man betænker, hvem der, ifølge Himmelbrevet, havde skrevet det.

Brevet lød saaledes:

Dette Brev
haver Jesus Christus skrevet
med sin guddommelige Haand, sendt ved Engelen
Michael.

„I haver seks Dage at arbejde i, den syvende holde „I hellig for at gaa i Kirke og høre Guds Ord."

„I skal ej smykke Eders Ansigt, ej kruse Eders Haar „og ej bedrive nogen Hoffærdighed, men I skal dele „med den fattige Eders Rigdom og angre Eders Synder.

„Brug ingen Begærlighed, thi jeg haver skabt Eder „af Intet og kan gøre Eder til Intet.

„Menneskene skulde ikke slaa hverandre ihjel, hver-„ken med Ord eller med Bagvadskelse.

„Du skal ej foragte den fattige, men ære din Fader „og Moder.

„Dersom I ikke saaledes bærer Eder ad, vil jeg „straffe Eder derfor, baade unge og gamle.

„Hvo som dette Brev haver og fordølger det, han „skal være forbandet, men hvo, som bevarer dette „Brev og bærer det paa sig, ham skal Torden og Lynild „ikke kunde skade, men altid være bevaret fra Ild og „Vand . . . ."

Himmelbrevet var endnu længere, men min Tante kan ikke huske Resten.

Dette Himmelbrev havde været paa Gaarden fra den forrige Ejerindes Tid. En af min Tantes Søstre gik i mange Aar med det paa Brystet, og tilsidst kom det

væk fra Gaarden. Dermed var den i Brevet tilsagte Beskyttelse ogsaa forbi. Lynet slog ned og brændte Gaarden af.

Forskelligt Spøgeri og Genfærd.

Det var saa sin egen Sag at befare de ensomme Veje alene en mørk Aften, man kunde møde mangt og meget, man ikke huede at se. Som nu mellem Bregninge og „Peidervejen" var der mange, som forhen havde mødt det natlige Ligtog, der taageagtigt og lydløst bevægede sig ned mod Bregninge. Vogn for Vogn gled forbi, og i dem alle sad der blege, alvorlige Mennesker. Den, der én Gang havde mødt det, han lo ikke mere, thi han vidste ikke, om det varslede hans egen eller hans Kæres Død.

En Aften fulgtes to Mænd fra Bregninge op imod „Peidervejen". Den ene gik paa Gangstien, den anden ude paa Vejen. Ligesom de nu gik allerbedst, begyndte den, der gik ude paa Vejen, at snuble, det var, som om han hele Tiden var ved at falde over et eller Andet. Lige med ét fo'r den Mand, der gik paa Gangstien, ud paa Vejen og trak den anden med sig ind paa Gangstien. Paa Mandens forundrede Spørgsmaal om, hvorfor han dog gjorde det, fik han det Svar, at han jo gik lige midt i et Ligtog.

Selv i vore Dage er der dem, der inde ved „det laadne Gærde" (mellem Peidervejen og Torpe By) har mødt „Spøgelseshunden", der fæl og sort, kommer fra den nordre Side og løber over Vejen. Det er ikke hver Nat, den viser sig. Heldigvis gør den ikke noget.

En Aften var en af Præsterne, vistnok Pastor Knudsen, ude at køre med sin Karl. Lige med ét vilde Hesten ikke gaa længere, og det var ligegyldigt, hvor meget

Præsten piskede paa den, saa flyttede den sig ikke af Stedet.

„Spring af og se efter, hvad der er ivejen", sagde Præsten til Karlen. Karlen sprang af, men han kunde ikke se noget: „Naa saadan", sagde Præsten, „gaa saa hen og se ud gennem Skyklapperne og sig mig, hvad Du saa ser."

Karlen gik hen og saa ud mellem Skyklapperne: „Hvad ser du nu?" spurgte Præsten.

„Jeg ser en stor rød Hund." Saa sprang Præsten af Vognen og skruede Møtriken af det nærmer Baghjul, tog Hjulet af og lagde det op i Vognen. Derefter stod han og Karlen op, og saa kunde de køre hjem. Vognen dumpede ikke ned der, hvor Hjulet havde siddet, thi der maatte Spøgelseshunden løbe og holde Vognen oppe lige til Præsten kom hjem og „løste" den.

Saadanne Spøgelseshunde havde ogsaa deres Gang paa Gaardene og vee den Karl, der glemte at fodre Hestene af om Aftenen. Om et saadant Tilfælde fortæller vor Nabokone:

„Gamle Steffen Hansen havde en Søster, der døde, og det var egentlig fra det Øjeblik, at Folkene mærkede noget til det. En Aften kom en af Karlene sent hjem: som han plejede, gik han gennem Loen eller Stalden til sit Kammer, men ligesom han skal til at gaa ind ad Døren, saa han, at der stod en stor, sort Hund med røde Øjne foran den. Der var ikke noget, der hed, at Karlen kunde komme ind ad den, førend han havde fodret alle Hestene.

Da han endelig langt om længe kom ind paa Kammeret, kunde Døren ikke staa lukket, den blev ved at ryge op lige saa tidt, han lukkede den. Dette gentog sig Aften efter Aften. De andre Karle saa ogsaa Hunden, og de maatte altid fodre, førend de kunde komme ind

paa Kammeret. Men var de først kommet derind, begyndte den samme Forestilling igen med Døren.

Oppe i Jens Peter Petersens Gaard i Eskebjerg var det i sin Tid ligesaa galt. Kort Tid efter at en af de tidligere Ejere var død, viste der sig ogsaa en Hund, der gik og passede paa, og Karlekammerdøren kunde heller ikke der staa lukket.

Det mentes, at disse Hunde var afdøde Mennesker, der havde staaet Ejerne nær, og som gerne, selv udover Døden, ved deres Nærværelse vilde bidrage deres til, at alt blev gjort, som det skulde, derfor paatog deres Aand sig en Hunds Skikkelse; for at man skulde kende deres overnaturlige Oprindelse, var Øjnene røde ....

Vor Nabokone fortæller:

„En Gang „de sæle" ovre paa Jeres Gaard (Torpelund) var borte, og Folkene sad oppe og ventede paa. at de skulde komme hjem, kørte der en Vogn ind i Gaarden, det rumlede og skramlede paa Stenbroen. Ligesom den kørte op foran Gangdøren, blev der slaaet Knald med Pisken. Da Folkene i det samme kom ud i Gaarden for at spænde fra, var der ingen. De havde alle hørt Vognen og var svært uhyggelige ved det.

Det gik for Resten ligesaadan ude i Alleshave hos Lars Hansen. Han var en Aften borte, og Folkene sad og spillede Kort. Lige med ét er der en Vogn, der rumler ind i Gaarden. Karlene tog Lygten og gik ud for at spænde fra, men da de kom ud i Gaarden, var der ingen."

En af Gaardejerne ude i Alleshave var en Gang ovre paa Sejerø i Besøg hos en anden Gaardejer. Ude i hans Gaard var der en lille firkantet Grube, vel ½ Alen i Dybden. Det undrede Alleshavemanden sig meget over, da der ellers var en eksemplarisk Orden allevegne, og han spurgte derfor Gaardejeren om, hvorfor

han dog ikke fyldte Gruben, da det jo maatte være ubehageligt at have den inde i Gaarden, og den jo heller ikke passede til den Orden, der var allevegne. Gaardejeren svarede ikke noget videre til det og slog det hen.

En Tid efter var Alleshavemanden derovre igen, og han traadte da uforvarende ned i Hullet og snublede. Han spurgte da atter Manden om, hvorfor dog ikke det skandaløse Hul blev fyldt, inden der skete en Ulykke.

Gaardejeren fortalte nu, at der tidligere havde været en Brønd paa det Sted, og at hans Forfædre tildels havde fyldt den, men der gik det Sagn i Familien, at blev Gruben fyldt, kom der Ulykker over Gaarden. Nogle af de tidligere Ejere havde fyldt den, men hver Gang var der sket saa meget, at de havde maattet grave Jorden op igen. Han selv havde ikke troet paa det gamle Sagn og havde derfor fyldt Gruben et helt Par Gange, men hver Gang døde hans bedste Heste m. m.

Nogen Tid efter kom der en anden Mand paa Besøg, og han skulde da ogsaa ud og besee Gaarden, og undervejs hørte han ogsaa Historien om Gruben. Da de gik inde i Laden, lagde den fremmede Mand Mærke til, at der i Muren var muret to firkantede Huller:

„Naa, har Du ogsaa saadanne Huller", sagde han til Ejeren, „det er dér, „det" slipper ind og ud. Nu skal Du mure et Kors i dem, saa har „det" ingen Magt mere til at komme der igennem, og saa kan Du roligt fylde Gruben, jeg skal nemlig sige Dig, jeg har haft det samme hjemme hos mig."

Sejerømanden murede Kors i de to Huller og fyldte Gruben, og fra den Time og Stund hændte der ham aldrig noget.

I Udlængerne paa gamle Gaarde ser man ofte et korsformet Hul †. Det er undertiden anbragt for at ven-

tilere, men Korsformen har det faaet, for at intet af Mørkets usynlige Væsener (Beboere) skal smutte ind dér.

Ovre hos en anden Mand paa Sejerø var der en hel Sværm Spøgelser, der havde slaaet sig ned i Gaarden og regerede, som om de var hjemme. Naar for Expl. de unge Piger var ude til Bal om Natten, maatte de altid have Følgeskab med helt ind gennem Stuerne, thi Spøgelserne havde hver Nat taget den ene Stue i Besiddelse. Nogle af dem sad ned, andre laa paa Bænkene langs Væggen. Der var mange, og de fleste af dem havde en menneskelig Skikkelse, men der var ogsaa nogle, der lignede Hunde.

Det var ganske forfærdeligt og blev tilsidst saa uudholdeligt, at Manden maatte sælge sin Gaard og rejse til Sjælland, hvor han købte den Gaard, som Frants Mortensen i Eskebjerg nu har. Men hvad fik han ud af det? Spøgeriet fulgte med.

En Gang skulde der foretages nogle Reparationer paa Teglværksgaarden. De blev udførte af en Murer fra Hagendrup. Da Arbejdet vilde vare en vis Tid, og det ikke kunde betale sig for Mureren at tage den lange Vej hjem hver Aften, blev der anvist ham Natteleje i et ubeboet og ret ensomt beliggende Hus, „Skyttehuset". Efter at han var gaaet iseng en Aften og havde ligget lidt, hørte han saadan en underlig Lyd oppe fra Loftet. Hvad kunde det vel være? Han lyttede og lyttede, og det var da tydeligt nok, at der var noget deroppe. Naa, Manden var jo ikke overtroisk og slog sig tilsidst til Taals med, at det vel var Rotterne. Ligesom han var ved at falde isøvn, hørte han, at „det" kom ned ad Loftstrappen, nu var det ved Døren, og lidt efter var det i selve Stuen. Manden turde næsten hverken vende eller dreje sig, for ikke at henlede det mystiske „Nogets"

Opmærksomhed paa sig. Det kom nærmere og nærmere, nu var det helt henne ved Sengen. Manden holdt sit Vejr. Lige med ét mærkede han, at der blev trukket i Dynen, et rask Ryk, lidt efter et til, saa blev det ham dog for broget, og han rev en Tændstik af. Der var intet. Da det samme gentog sig næste Nat, vilde han ikke ligge der mere.

De døde kunde saa udmærket vise sig efter Døden, især hvis det gjaldt et højtideligt Løfte. Saaledes var der en Mand i Jyderup, der havde taget det Løfte af sin Kone, at dersom hun døde før ham og det var hende muligt, skulde hun en Nat komme hjem og vise sig for ham. Hun døde og kom ogsaa en Nat, men noget nærmere om Synet var han ikke at formaa til at fortælle.

Nede i Mejeriet paa *Aggersvold* var der om Natten et frygteligt Spektakel. Der var da nogle, der gemte sig for at se, hvad det egentlig var, der foregik. Da de havde ventet en Tid, stod der pludselig en lille sort Hund derinde, og det kan nok være, den kunde arbejde. Den rendte og stablede Smørbøtterne op, om og om igen i en Uendelighed. Mejeriet blev revet ned, min Farfader, Anders Olsen, købte Tømmeret og byggede sig dermed et nyt Stuehus. „Noget" fulgte der vist nok med det, der viste sig uforklarligt Lys paa Loftet o. s. v.

Amtmand Pløyen, der boede paa *Vognserup,* fortalte en Gang til Farfader, at han en Nat havde haft Besøg af et Genfærd. Det Værelse, der var hans Soveværelse, var et uhyggeligt ét. Gulvet bestod af tykke Egeplanker. Ligesom han laa allerbedst, kom der „Noget" ind i Værelset. Ployen kunde ikke se, hvad det var, blot mærke, at det var der. „Det" gled gennem Værelset og henimod Sengen, bøjede sig ind over den og aandede ham med en iskold Aande ind i Ansigtet. Da raabte han: „Gaa væk for Satan", og saa forsvandt det.

Naar Mejersken paa *Kongsdal* om Aftenen havde lukket ned til Mælkekælderen, blev der et frygteligt Rabalder, som om der var allermest travlt. Naar de da lige med det samme lukkede op for at se, hvad det var, der rumsterede, var der intet, og alt var stille.

Man mente, at Spøgeriet kom af, at en Forvalter havde myrdet sin Kæreste paa et Loftsværelse, hvor der var Blodpletter.

Naar man ad den murede Bro er kommet over Graven til *Løvenborg Slot* og ind gennem Porten i Midterlængen, ligger der en Længe tilhøjre og en tilvenstre. I den til venstre er der Spøgeri.

Der er (eller var i hvert Fald den Gang) en stor Sal, der i gamle Dage havde været Riddersal. Op til denne stødte et andet Værelse, og i det stod en stor Himmelseng. Her sov Godsforvalter Bachevold, der selv har fortalt efterfølgende til Farfader:

En Nat hørte han saadan en ubeskrivelig dejlig Musik inde fra Riddersalen. Det var en uendelig gammeldags Musik, som der brugtes for mange Aar tilbage.

Da Bachevold havde ligget noget og hørt paa det, blev han nysgerrig efter at se, hvem det var, der frembragte den. Han stod op, listede sig hen til Døren og aabnede den paa Klem, og da vilde han næppe tro sine egne Øjne. Salen var festligt oplyst. Den var fyldt af et stort dansende Selskab. Alle Damerne var i hvidt og Herrerne i gammeldags Selskabsdragter. Og der traadte de da med den største Sirlighed og Ynde de gamle Menuetter og Gavotter til Gigers og Fløjters Spil.

Da det var forbi, kom der en hvidklædt Dame og tørrede Støvet af over det hele samt satte Møblerne paa Plads.

En Dame og dennes lille Datter var paa Besøg paa Løvenborg. Det var et rigtigt uhyggeligt Værelse, de

havde til Soveværelse. En Nat vaagnede Damen, og saa da en uhyggeligt udseende Kvindeskikkelse staa bøjet over sig. „Gaa herfra i Jesu Navn", raabte hun i den største Rædsel, og Skikkelsen forsvandt. Længere ud paa Natten vaagnede hun ved, at hendes lille Pige sagde: „Moder, hvad er det for et grimt Billede, der staar ved min Seng". Men da hun saa derhen, var der intet (at den lille Pige, der intet kendte til Spøgeri, havde set det samme Syn, overbeviste hende om, at det ikke var en Hallucination).

Der var en Gang en, vistnok Gaardens Forvalter, der væddede med nogle andre om, at han nok turde sove i Spøgelsesværelset (ikke samme Sted i Slottet, hvor Bachevold laa). Han blev saa installeret der for Natten. Da de om Morgenen kom for at se til ham, var han ikke i Værelset, men Pigen fortalte, at aldrig saa snart havde hun sat hans Støvler udenfor Døren, førend han lukkede den op, tog Støvlerne paa og forlod Slottet. Hun havde lagt Mærke til, at hans Haar var blevet snehvidt.

Senere var han aldrig at formaa til at fortælle, hvad han egentlig havde oplevet. Han er sikkert levende endnu og var maaske nu nok til at formaa at fortælle den natlige Oplevelse.

Iøvrigt boede Komponisten Kuhlau ofte hos den gennemmusikalske Baron Løwenskjold. De spillede Kvartetter sammen med et Par andre Gæster, og det fortaltes, at Kuhlau komponerede „Elverhøj" der.

Paa *Nørager* er der ogsaa Spøgeri.

Nørager er en kedelig ny Bygning, men Kældrene og Ydermurene er ældgamle. Efterat den nuværende Ejers Fader (der var usædvanlig afholdt af alle dernede paa Egnen for sin store Ligefremhed og Hjælpsomhed)

var død, stod Slottet i godt en halv Snes Aar ubeboet hen, indtil det toges i Besiddelse af Grev Otto Moltke.

Det er ikke som det skal være paa Nørager. Der høres ofte uforklarlige Lyde, i Reglen Fodtrin, som to der mødes paa Gangen, saa et Brag i Gulvet og een gaar tilbage.

Ofte vandrer den hvide Dame sin tyste Gang gennem Slottet, og de Gæster, der havde beboet „Spøgelsesstuen", fortalte, at de ved Midnatstide havde set hende komme ind i Stuen i sit hvide Gevandt.

En Herre, der var dernede, paastod, at hun havde vist sig for ham en Aften. Han var blevet meget forbavset over at se en fornem Dame i sit Soveværelse. Han bukkede dybt for hende og sagde: „God Aften, Deres Naade". Da han derefter saa op, var hun forsvundet.

En anden Gæst, der en Tid boede paa Nørager, hævdede bestemt, at han havde set og talt med hende. Han havde gjort et Forsøg paa at tale til hendes arme fredløse Sjæl, men hun forsvandt pludselig, stille, som hun var kommet, og efter den Tid har ingen set hende.

En gammel Kone, der har tjent hos den afdøde Greve, fortæller:

„Di husker jo nok a Grevinden va mejed syg, je sku vaave øver hende. Noed ud paa Natten blev hun rent skidt veded aa sae: „Karen", sae hun, „gaa nøer aa kald paa Greven."

Je gik straks nøer for a hent ham, men da je kom nøer i Salen, tog je fejl a Dørene — je blev saanden helt vildfarendes ska je sige Dom, aa je kom ing i Kontes Roses Davligstue, istedenfor ing te Greven.

„Va æ dette her", tænkt je, „har Kontessen fremmed saa sent paa Natten." For ovre i Saafaen, ja nu maa

Dit blive bange, je sæel va smænd it ded bitterste bange, for je tænkt jo, a ded va levendes Mensker, ovre i Saafaen sad der trej Damer. Je saa rejdig paa dom. Den mitterst va den støst aa pænnest, men di to ander va smænd os mejed pænne. Di nikked te mej aa vinked a mej, a je sku komme daøver, aa je gik da os daøver ad, men je hade smænd it gued mer end som ed Par Skridt, førend je sue a di va hielt graae i Ansikted aa røde i Øjnene, saa ku je jo nok tænke, a ded it va rejdig fat mæ dom, aa ded ka hels nok være, a je fik snorred om aa kom ud a Døren i en Fart aa kom ing te den gamle Greve.

Je ha hels alder før i minne livskafte Dage snakked om ded her te noed levendes Mennesk, for ded æ lissom lidt øvernaturlig — ded æ itte a denne Verden."

Nytaarsaften (1916—17) hørte alle paa Slottet, baade Grevefamilien og Tjenerskabet et mægtigt Brag eller Bulder i Slottet. Det var ikke muligt at henføre det til nogen bestemt Aarsag.

Samme Nytaarsnat brændte Godset „Gjeddesdal" ved Taastrup. Grevinde Moltke paa Nørager er Datter af den mangeaarige Ejer af Gjeddesdal, Etatsraad Valentiner (hvis Søn nu har Gaarden), og den gamle Etatsraad var Gæst paa Nørager den Nytaarsaften Gaarden brændte. Mange Tanker er jo vandret fra den brændte Gaard til den tidligere Ejer, hvis Fædrenegaard det var, og som man mente vilde tage sig det meget nær, at den gamle Bygning var gaaet op i Luer. Branden var Kl. 10 Aften, medens Braget paa Nørager først hørtes ved Midnat, paa hvilken Tid man paa Gjeddesdal samledes om et Glas Vin, og under disse ejendommelige Forhold ønskede hinanden glædeligt Nytaar, og navnlig mindedes den tidligere Ejer, som elskede Gjeddesdal.

(Gaarden var paa det Tidspunkt brændt ned og Rydningsarbejdet begyndt).

For et Par Aar siden var der en Augustaften en Del Gæster paa Nørager. Et Par af dem overnattede i et Værelse ud mod Haven. Der var et Par Flagermus inde i Værelset, som de jagede efter fra Kl. 11—12. Endelig lykkedes det dem at faa dem ud. Af al den Jagen var de blevet saa aarvaagne, at de umulig kunde sove. Vinduet stod aabent. Udad Natten hørte de Stemmer nede i Haven, i Begyndelsen troede de, det var Folkene, der gik Aftentur. Stemmerne kom nærmere og nærmere, og der blev flere og flere. De talte da om, at det var mærkeligt, at Folkene gik Slottet saa nær paa den Tid (Kl. var nu 3) og var saa højrøstede. Tilslut var Stemmerne lige ved, og de hørte nu begge to, at det var, som om det var et større Selskab fra Rokokkotiden med aristokratisk og aandfuld Konversation. De talte og morede sig længe og forsvandt saa længere ned i Parken.

I Udkanten af Skoven ved *Conradineslyst* staar der paa Gærdet ved den nordre Side af Landevejen mellem Ruds-Vedby og Skellebjerg et massivt Egetræskors. For mange Aar siden blev der paa det Sted ihjelslaaet en Jomfru fra Vedbygaard, og Morderne gravede hende ned paa Stedet. Ved Hjælp af Jomfruens lille Hund, der var løbet hjem, fandt man Stedet og opdagede Forbrydelsen.

Der har staaet Kors dér før 1762.

Det hedder sig, at den Dag, der ikke mere er noget Kors, vil den nærliggende Vedbygaard brænde. Da det forrige Kors for faa Aar siden forfaldt, lod Grev Otto Moltke paa Nørager rejse et nyt.

Paa *Vedbygaard,* der i sin Tid ejedes af Slægten Rud,

og sidst af Bispinde Madsen, er der ogsaa Spøgeri. Om dette fortæller en Dame — der sammen med sin Mand var der som Gæst — følgende:

„Vi, min Mand og jeg, ankom til Vedbygaard om Aftenen, og da vi skulde i Seng, sagde jeg til Bispinde Madsen: „Det er vel ikke Spøgelsesstuen, De lægger os i?" Nej, det var det selvfølgelig ikke. Jeg tænkte ikke videre over det, men om Natten vaagnede jeg op og saa' da ved Fodenden af min Seng to Riddere i Harnisk, der kæmpede; den ene faldt. Jeg saa det tydeligt i Maaneskinnet, og selv om jeg nu bag efter vil sige mig selv, at det er Maanestraalerne og min egen Fantasi i Forening, der har frembragt Synet, saa var jeg dog i Øjeblikket fuldstændig sikker i min Sag og vækkede min Mand, men da var Synet forsvundet.

Om Morgenen fortalte jeg Bispinde Madsen det, og det mærkelige viser sig nu at være, at i den selvsamme Stue har for flere hundrede Aar siden to Riddere kæmpet med det Resultat, at den ene faldt. Herom anede jeg intet og heller ikke, at det altsaa alligevel var „Spøgelsesstuen", vi sov i."

Saaledes fortalte Damen, der er et sandfærdigt og stille Menneske, der aldrig vilde opdigte saadan en Historie.

Det spøger ogsaa den Dag i Dag paa det gamle *Dragsholm* Slot.

Slottet har jo huset en Mængde Statsfanger,[1] deriblandt Bothwell, der sikkert har lidt meget i de uhyggelige, skumle og fugtige Kælderfængsler, og der er ingen Tvivl om, at Dragsholm har været Skuepladsen for mange grusomme og forfærdelige Forbrydelser.

Naar man læser om alle de mange Fanger, der har

[1] Om Dragsholm og dets Statsfanger se: H. V. Clausens Skildringer »Fra Holbæk Amt« S. 240.

vansmægtet i Fangehullerne, virker det næsten dobbelt uhyggeligt, naar man hører om den Lystighed, der var oppe i Slottet. Et gammelt Sagn fortæller, at ved et saadant Gilde (før 1678) var der en ung Jomfru Sechmann paa Dragsholm, der dansede sig ihjel. Hun blev begravet i Faarevejle Kirkes Kapel, men endnu 1778 laa hun i sin Kiste lige saa rød og hvid, som hun var segnet om i Dansen.

Grev Carl Moltke fra Nørager var en Gang paa Besøg paa Dragsholm. Som han nu sidder og taler med sidst afdøde Baron Zytphen-Adeler, lød det, som om der kom en med fire Heste forspændt Vogn rumlende ind paa Slotsgaardens toppede Stenbro. Grev Moltke rejste sig da og sagde til Baronen, at nu kom der nok fremmede, men Baronen slog afværgende ud med Haanden og sagde: „Aa, det er ikke noget, lad os ikke tale om det."

Mange forskellige Mennesker har hørt denne Vogn komme rumlende ind i Gaarden. Den kommer der den Dag i Dag. Indbildning kan det ikke godt være, da Hundene farer ud og bjelstrer (gøer) op.

Det menes, at det er en Genspejling af den ulykkelige Bottwells Ankomst. Man kommer jagende med ham for at sætte ham ind i det skrækkelige Fængsel, hvor han efter 5 Aars Indespærring (fra 16. 6. 1573—1578) døde i Afsindighed. Hans velbevarede Lig ses i den nærliggende Faarevejle Kirke. Der ligger den før saa mægtige Jarl, Dronning Marie Stuarts 3die Mand, i en simpel Trækiste, i hvis Laag der er en Rude, gennem hvilken man kan se hans velbevarede Ansigt. Ved det sidste videnskabelige Besøg glemte skam Videnskaben at lægge Kistens Laag over, saa Rotterne gik op og gnavede Kødet af den venstre Skulder.

Ved Siden af Bothwells Kiste staar en lille Barne-

kiste, hvis Laag kan tages af. Den indeholder det fuldstændigt bevarede Lig af et lille Barn (Præstens i Faarevejle), der for mange Aar siden blev skoldet ihjel, medens Forældrene var borte. De skal være blevet helt ude af sig selv af Fortvivlelse, da de kom hjem og fandt deres Barn død paa denne skrækkelige Maade.

Man mener, det skyldes den kalkholdige Jordbund, at Ligene holder sig saa godt.

Oppe i Dragsholms tykke Mure er der hemmelige Gange. Det fortælles, at der er en af disse, der fører langt uden for Slottet, og hvorigennem Slottets Beboere under Belejringer havde Forbindelse med Omverdenen. Intet Under, at der paa et saadant Sted nok kan findes lidt af hvert.

Vor Nabo fortæller: „Min Søster, der nu er over 80 Aar, tjente som ung paa Dragsholm. En Aften, da hun var gaaet udenfor sammen med de andre Piger, saa de pludselig en lille Pusling, der vel kunde være saa høj som et Bord, staa henne ved Muren. De skulde selvfølgelig se noget nærmere paa den lille Mand, men ligesom de gik et Skridt frem imod ham, pst saa var han væk, men de havde dog set, at han var helt graa og sortladen i Ansigtet. Om det var et Spøgelse eller en Nisse, skal jeg lade være usagt.

Min Søsterdatters Mand var Vægter derinde. En Nat lød der et forfærdeligt Rabalder i Kokkenet, akkurat som om det kunde være en Kat, der sprang omkring og rev alt ned. De gik ind for at se, hvad der var paa Færde, men da de kom derind, var alt roligt, og alle Tingene stod paa Plads. — Det blev de jo noget underlige ved.

Der var den Ordning paa Slottet, at Vægteren en Gang om Natten skulde gaa gennem alle Værelserne. En skønne Dag bad han Baronen (ikke den nuværende)

om at blive fri for at gaa ind i et bestemt Værelse. Baronen udbad sig en Forklaring, og da han havde faaet den, fritog han Vægteren for at gaa derind mere. Ja, Baronen lod endog Værelset aflaase, og det stod lukket i mange Aar."

Naar den nuværende Barons Bedsteforældre ventede „Smaafolk", havde de altid Madam Budtz fra Jyderup. Hun blev hentet længe i Forvejen, og der blev altid gjort en farlig Stads af hende. Hun fortalte, at i den Tid, hun var der, kunde Dørene ikke staa lukkede, de sprang hele Tiden op uden nogen synlig Aarsag.

For et Par Aar siden talte jeg med en Dame, der i længere Tid havde været Gæst paa Dragsholm, og ogsaa hun havde set Dørene springe op uden nogen fattelig Aarsag.

Den sidst afdøde Lehnsbaron fortalte engang til min Onkel N. F. Sandby (der interesserede sig meget for saadant), at naar han sad ved sit Skrivebord, var der ofte „noget", der Gang paa Gang drillende pustede Lyset ud.

En Gang for mange Aar siden mødte Stuepigen paa en Trappe en Mand, der var saa forunderlig klædt, fra en hel anden Tidsalder. Synet var saa levende, at Pigen, der opfattede ham som et Genfærd, dog havde Mod til at spørge: „Hvem er Du?" „Ja, om ogsaa jeg vilde sige Dig det, saa kendte Du mig ikke," svarede han. Det mentes, at det var den ulykkelige Bothwell. En Dag, Baronessen gik oppe paa Slottet, saa hun saadan en forunderlig Skikkelse, klædt som Folk i gamle Dage. Skikkelsen gik lige ind i et gammelt Skab. Ved at flytte Skabet opdagedes det, at der bag dette var en Dør, om hvis Eksistens man ikke havde den fjerneste Anelse.

Oppe i et bestemt Gæsteværelse bliver Hovedpuden midt om Natten, Gang paa Gang, snuppet bort under

Gæsternes Hoveder. Døre springer op. Lys pustes ud. Det banker paa Væggene og der lyder Skud. Men nede i Rosenhaven og „Fruerlunden" gaar den hvide Dame sin tyste Gang.

* * *

Gamle Marie Ole Niels saa engang et Genfærd, om dette fortæller hun selv:

„Las Jørs Kone va død, aa ded va jo som begrivelig er, en streng Tid for Lavs. Je gik saa derhen en Dav for aa trøste ham lidt. Da dat va Plads inge, sto Kisten mæ Liget ude i Vovnpoerden. Naa, je saa jo saa Karen, aa hun laa smænd mejed pænt i Kisten, aa da je hade set hende, gik je mæ Lavs ing i Stuen. Han bad maj om a sidde ing jævne sej paa Bænken, va je osse gjorde. Lissom vi nu sidder allerbedst, kommer je saanden, rent tilfælligt te aa se ud a Guervindued, aa da ser je, aa Gud forbarme sej i sin naadige Himmel, hans Kone Karen, der laa Lig ude i Vovnpoerden, komme guendes i Ligklæerne, lissaa livavdig som hun gik aa stod. Hun gik lige henimod Vindued. Naa Tak, venter Du den Slags fremmed, tænkte je, je hade næer tavt Vajred, ded helt stopped op. Her ku jet blive længer, je rejste mej saa a sa'e:

„Favel, Las Jørn, aa nu ska Du ha Tak."

Rettelser til Aarbogen 1922.

Side 17 f. n.: Anders, læs Jens.
Side 18 f. o.: Min Meddeler husker her forkert. Faareniels var død flere Aar før Henrettelsen.
Side 18 f. n.: Tyveriet hos Jørgen Pedersen og Præsten fandt Sted samme Nat, det var efter et andet og tidligere Tyveri, at Jørgen Pedersen havde sagt, at det kunde Thomas Asmussen ikke gøre hos ham.